

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

MICHAELA MIKLÍKOVÁ

VI. ročník – kombinované studium

Obor: Pedagogika – správní činnost

**PACHATELÉ A OBĚTI PŘESTUPKŮ VYKAZUJÍCÍCH
ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ – VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ
V HOLEŠOVSKÉM REGIONU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: PaedDr. Bronislava Štěpánková, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu odborných zdrojů.

Souhlasím s využitím mé diplomové práce pro studijní a výukové účely.

V Holešově dne 13.04.2010

.....

Poděkování:

Děkuji vedoucí práce PhDr. Bronislavě Štěpánkové, Ph.D. za pomoc a rady při odborném vedení práce, především pak za její čas, který mi věnovala přes svou pracovní vytíženost.

Mé poděkování patří i všem ostatním, kteří mě při zpracování této práce podporovali, a v neposlední řadě i respondentkám, které se podělily o své životní příběhy.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ – SPOLEČENSKÝ PROBLÉM S MNOHA OTAZNÍKY.....	9
1.1 DEFINICE DOMÁCÍHO NÁSILÍ A JEHO ZNAKY.....	10
1.1.1 <i>Pojmy násilí, agrese, domácí násilí</i>	10
1.1.2 <i>Znaky domácího násilí</i>	11
1.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	12
1.2.1 <i>Stalking jako zvláštní forma domácího násilí</i>	14
2 PACHATELÉ A OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	16
2.1 PACHATEL.....	16
2.2 OBĚŤ.....	17
2.2.1 <i>Oběť žena</i>	18
2.2.2 <i>Oběť senior</i>	18
2.2.3 <i>Oběť muž</i>	19
2.3 DÍTĚ JAKO SVĚDEK DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	19
2.4 MÝTY A PŘEDSUDEKY O OBĚTECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	22
3.1 DOMÁCÍ NÁSILÍ Z POHLEDU OBČANSKÉHO PRÁVA.....	22
3.2 PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA V RÁMCI TRESTNÍHO PRÁVA.....	22
3.2.1 <i>Vývoj právní úpravy</i>	22
3.2.2 <i>Nový trestní zákon účinný od 1. 1. 2010</i>	24
3.3 PŘESTUPKY VYKAZUJÍCÍ ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	26
4 PŘESTUPKOVÉ ŘÍZENÍ.....	27
4.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	27
4.2 MOŽNÉ PŘESTUPKY VYSKYTUJÍCÍ SE PŘI PÁCHÁNÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	28
4.3 POSTUP PŘED ZAHÁJENÍM PŘESTUPKOVÉHO ŘÍZENÍ.....	29
4.4 PROJEDNÁNÍ PŘESTUPKU.....	29
4.5 VÝSLEDEK ŘÍZENÍ.....	30
4.6 DALŠÍ POVINNOSTI PŘESTUPKOVÉHO ORGÁNU.....	30
5 KRIZOVÁ INTERVENCE.....	31
5.1 BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ.....	31

5.2 INTERVENČNÍ CENTRUM.....	32
PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
6 ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	34
7 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU A HYPOTÉZ.....	35
7.1 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	35
7.2 STANOVENÍ HYPOTÉZ.....	35
8 VÝZKUMNÁ METODA – OBSAHOVÁ ANALÝZA TEXTU.....	37
8.1 DRUH VÝZKUMU.....	37
8.2 VÝZKUMNÁ METODA.....	37
8.2.1 Základní soubor textů.....	37
8.2.2 Významové jednotky a analytické kategorie.....	38
8.2.3 Kvantifikace a interpretace.....	38
9 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	39
9.1 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ – STATISTIKA.....	39
9.2 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ.....	43
10 SHRUTÍ ZJIŠTĚNÝCH POZNATKŮ.....	48
11 ROZHOVORY S OBĚŤMI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	50
11.1 PŘÍPRAVA ROZHOVORU.....	50
11.2 PRŮBĚH ROZHOVORŮ.....	51
11.3 DATA ZÍSKANÁ ROZHOVORY.....	52
11.4 VYHODNOCENÍ DAT.....	63
ZÁVĚR.....	65
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY.....	67

ÚVOD

Domácí násilí - pojem ve společnosti velmi rozšířený, o němž bylo napsáno nespočetně mnoho publikací, článků v novinách i časopisech, avšak je stále spousta neobjasněných a nevysvětlených skutečností dotýkajících se tohoto problému. Není snad člověka, který by se s tímto slovním spojením někdy v životě nesetkal. Pokud jsme měli štěstí, a zatím se nás tento problém nedotkl osobně, z knih, časopisů nebo z doslechu máme každý alespoň malou představu, kdo může být domácím násilím ohrožen nebo v jakých situacích jej lze očekávat. Jedná se však většinou jen o základní informace. Pokud budeme tento problém zkoumat důkladněji a z více stran, zjistíme, že kolem něj existuje spousta dosud neobjasněných záležitostí. Např. z pohledu psychologického nejsou stále přesně specifikovány oběti, ale ani pachatelé. Z hlediska právního sice došlo před několika lety k mírnému posunu, avšak problém, jak neefektivněji postihnout pachatele, nebyl dodnes dostatečně vyřešen. Snad až nový trestní zákon, který nabyl účinnosti 1. ledna 2010 nabídne obětem domácího násilí větší ochranu. V průběhu této práce by mělo dojít k objasnění nejen základních pojmů, ale i těch neobvyklých a veřejnosti méně známých, přičemž hlavní náplní bude pohled na domácí násilí na úrovni přestupkového řízení, které se sice může zdánlivě jevit jako nevýznamné, avšak nemělo by být v žádném případě přehlíženo, neboť pokud se pachatel dopustí přestupku se znaky domácího násilí, je to jakýsi varovný signál, že se ve společnosti pohybuje potenciální pachatel závažné trestné činnosti, a je třeba již na této úrovni sledovat ohroženou rodinu, aby pachatel neměl možnost vystoupat na další stupínek. Ač se to může zdát nedůležité a nepodstatné, spolupráce mezi přestupkovými orgány, oběťmi a dalšími institucemi jako např. orgány sociálně-právní ochrany může často problém v rodině včas vyřešit a předejít tak vážnějším následkům, někdy i smrtelným. Cílem práce však není pouhé seznámení s teoretickými poznatky o tomto jevu, jež je více nebo méně diskutovaný širokou veřejností, ale především snaha o provedení výzkumu založeného na metodě obsahové analýzy dat, jež by odhalil všeobecně méně známé, a tím spíše více zajímavé skutečnosti týkající se tohoto společenského problému. V rámci praktické části jsem stanovila několik hypotéz, jež zkoumají souvislosti mezi jevy méně obvyklými jako např. zda má věk pachatele vliv na typ domácího násilí, které páchá, či zda je typické pro vzdělanostně vyrovnané páry např. násilí fyzické. Hypotézy, které jsem se rozhodla ověřovat, jsou v podstatě pro mě nezodpovězené otázky, jež mi však čas od času vyvstanou na mysli. Aby taky ne. Pracuji jako předsedkyně Komise k projednávání přestupků města Holešova, a tak je pro mě práce s pachateli a oběťmi přestupků, a to nejen se znaky domácího násilí, denním chlebem. Pro úplnost a představu

o čestnosti zkoumaného jevu v holešovském regionu v rámci jednoho grafu předkládám počty oznámených přestupků v holešovském regionu v období let 2005 – 2009. Metodu pro svůj výzkum jsem nezvolila náhodou. Poté, co jsem zjistila, že návratnost dotazníků je téměř nulová, byla metoda obsahová analýza dat jasnou volbou. Spousta zajímavých informací, které lze získat za poměrně krátkou dobu, navíc bez kontaktu se zkoumanými osobami, jež by mohly údaje zkreslovat nebo zlehčovat, pokud by věděly, že jsou zahrnuty do výzkumu. Pro doplnění uvádím, že práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Věřím, že zjištěné poznatky nejsou přínosem pouze pro mě, ale i pro další čtenáře této práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Domácí násilí – společenský problém s mnoha otázníky

„Domácí násilí se může přihodit komukoliv a kdekoliv. Objevuje se ve všech věkových kategoriích, národnostech, společenských třídách a u obou pohlaví.“ (Conway, 2007, s. 28)

Domácí násilí bylo po mnoho let přehlíženo. Zlom nastal až v roce 1971, kdy Erin Pizzeyová založila Chiswick Women's Aid. Jednalo se o první útočiště ve Velké Británii určené týraným ženám. Tímto krokem začala kampaň, jejímž cílem bylo šíření poselství o tom, že domácí násilí je nepřijatelné a musí přestat. Dnes je již možné mnoha obětem domácího násilí dodat naději. Je spousta míst, kam mohou tyto oběti utéct, existují lidé, kteří jsou schopni je vyslechnout a uvěřit jim. Dále existují také zákony, které je chrání, a způsoby, jejichž pomocí lze jejich zničené životy a vztahy znovu přestavět. (Conway, 2007)

V naší zemi to byly nejprve děti, které se staly po revoluci v roce 1989 předmětem zkoumání v oblasti páchání násilí v rodinách. Jedná se o tzv. syndrom CAN (syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte). Násilí na ženách se stalo středem zájmu až teprve v posledních deseti letech, a to zejména v důsledku našeho vstupu do Evropské unie. Ale nejen Evropská unie, ale rovněž nejrůznější feministická sdružení mají na novém náhledu na násilí páchaném mezi osobami blízkými velký podíl. (Gjuričová, Kubička, 2009)

„Dvě třetiny žen vychází z domácích hádek v podstatě vždy nějakým způsobem zraněné. Mají pohmožděniny, zlomeniny, popáleniny, otevřené rány apod. Zhruba stejné procento žen trpí také psychicky. Mají strach, deprese, žaludeční vředy nebo poruchy příjmu potravy a nezřídka utápí svou bolest alkoholem. Všechno mnohokrát směřuje i k pokusům o sebevraždu.“ (Buskotte, 2008, s. 17)

Konkrétní čísla, která se týkají obětí domácího násilí, je těžké určit vzhledem k tomu, že vypovídají jen o známých a osvětlených případech domácího násilí. Jedná se tedy o případy žen, které se obrátily na pomoc policie či vyhledaly jinou profesionální pomoc. Skutečná čísla jsou ovšem mnohem větší. Násilí se objevuje nejen za zavřenými dveřmi, ale také na pracovišti, na ulici - vlastně kdekoliv. (Buskotte, 2008)

1.1 Definice domácího násilí a jeho znaky

Definovat domácí násilí jednoduše je takřka nemožné. Označení „domácí“ se používá především proto, aby bylo zřejmé, že k násilí došlo v osobním vztahu. Dochází k němu mezi manželi nebo mezi lidmi žijícími spolu. V poslední době bývá domácí násilí vztahováno i na další členy rodiny, např. vzrůstá týrání stárnoucích členů rodiny. (Conway, 2007)

1.1.1 Pojmy násilí, agrese, domácí násilí

Násilí

Podle Nazare-Aga (2003) neexistuje jeden typ násilí. Mnohé oběti přiznávají, že by byly raději bity, než snášet šikanování. Je tedy psychické týrání horší než násilí psychické? Ti, kteří v manželství trpí násilím fyzickým, jsou zároveň obětmi násilí psychického. Paradoxně mnozí z nich dospějí na práh snesitelnosti, až když začnou padat rány. Jako by psychické týrání bylo přijatelnější než násilí fyzické.

„Násilím obecně rozumíme zlé nakládání, tělesné útoky, pohrůžky obdobným násilím, nebo jednáním, které působí újmu na fyzickém, sexuálním, nebo psychickém zdraví. Jde o agresi jedné osoby proti druhé (nebo jejich většímu počtu), jejímž cílem je ublížit, poškodit, poranit nebo zabít.“ (Voňková, Huňková, 2004, s. 11)

Agrese

Lovaš (In Výrost, Slaměník, 2008) považuje násilí za synonymum agrese. Pojem násilí se tak stává v terminologii nadbytečným, spíše matoucím. Násilí je však často chápáno jako jistá forma agrese. Tedy každé násilí je agrese, avšak ne každá agrese je násilí. Agrese se tedy stává stěžejním pojmem pro úmyslné a cílené poškozování a ubližování. Pod tento pojem lze zahrnout nejen zmiňované násilí, ale i tzv. mobbing, tyranizování, šikanování nebo obtěžování.

Domácí násilí

Podle Voňkové, Huňkové (2004) je charakteristickým rysem domácího násilí kompulzivní jednání, které působí na psychiku oběti s cílem přinutit ji, aby se podrobila nátlaku. Tomuto oběť odolává jen velmi těžce, protože prováděným násilím (bitím, bitím dětí) je ovlivněna. Násilné jednání totiž bude pokračovat do doby, než se oběť podvolí.

Čírtková, Vitoušová (In Matoušek, 2005) při odlišení domácího násilí od jiných druhů rodinných krizí vymezují tři kritéria:

- Jednání pachatele je bez příčiny, kterou by zavedla oběť.
- Jde o vývojový proces, nikoliv jednorázový konflikt.
- Důvodná obava oběti.

Definice domácího násilí

Jednotná definice domácího násilí neexistuje. Je mnoho způsobů, jak lze tento problém popsat a vymezit. Autorem jedné z několika definic je Ministerstvo vnitra ČR (In Voňková, Huňková, 2004), podle něhož lze definovat domácí násilí jako: „...*Dlouhodobé násilné chování v rodině, které zahrnuje jakékoli činy nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena rodiny, nebo vážně ohrožují vývoj jeho osobnosti.*“

1.1.2 Znaky domácího násilí

Za nejdůležitější znaky, které diferencují domácí násilí od násilí běžného, jsou považovány:

- Opakování a dlouhodobost.
- Eskalace (stupňování).
- Jasně a nezpochybnitelně rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné
- Neveřejnost. (Buskotte, 2008)

Vykopalová (2007) v souvislosti s domácím násilím považuje za charakteristické tyto rizikové faktory:

- Emocionální vazby mezi obětí a pachatelem.
- Častá, opakovaná přítomnost násilí.
- Násilí je většinou iracionální.
- Vysoká latentnost násilí.
- Násilí je pro násilníka bezpečné.
- Zaměnitelnost rolí oběti a pachatele.
- Oběť je dostupná a bezbranná.
- Všichni členové domácnosti se mohou stát jak pachateli, tak oběťmi.
- Geneze domácího násilí v podobě transgeneračního přenosu.

- Místo násilí je intimní a specifické.
- Nedostatečné prostředky pro sociální stigmatizaci pachatele a jeho nápravu.

1.2 Formy domácího násilí

Čírtková (2008) vymezuje formy domácího násilí následovně.

- Fyzické násilí (tělesná poranění – viditelná).
- Emocionální násilí (psychické).
- Sexuální násilí (od upírání osobní svobody až po znásilňování).
- Sociální násilí (dohled nad sociálními vztahy).
- Ekonomické násilí (nátlak k finančnímu zajištění násilníka obětí).

Nejrozšířenější a nejvíce zkoumané jsou však tyto tři základní formy:

- Tělesné (fyzické) násilí.
- Psychické násilí.
- Sexuální násilí.

Pojem domácí násilí zahrnuje celou škálu **fyzického jednání**, které je považováno za násilné. Příkladem může být fackování, pokusy o škracení, pálení, bití, kousání, rány pěstí či kopání. Další formou domácího násilí mohou být i **fyzické akty**, při nichž žena není partnerem vůbec udeřena. Takovým způsobem fyzického týrání může být např. svázání nebo spoutání, míření zbraní, přinucení k požití drog, zamačkávání cigaret na kůži oběti aj.

Za **sexuální formy násilí** je považováno např. přinucení k pohlavnímu styku proti vůli oběti, přinucení k pohlavnímu styku za přítomnosti jiných lidí, donucení k análnímu styku proti vůli oběti, přinucení k používání nebo sledování pornografie apod. Výčet všech těchto forem aktů a jednání není celým problémem, nýbrž jen jeho částí. Hlavním cílem agresora je především získat nad obětí moc a ovládnout ji. V této souvislosti se někdy používá termín domácí týrání nebo manželský terorismus.

Nefyzická forma týrání je často předzvěstí fyzického násilí, nebo jej současně i doprovází a postupně se připravuje na útok. Někdy stačí, když dochází pouze k **citovému týrání**. Tento druh násilí není dobré podceňovat, jelikož páchá nejvíce škody. Nezůstávají po něm modřiny ani jizvy, které by se časem zahojily. Zůstávají po něm hluboké a skryté rány, kterými oběť

trpí celá léta. Následkem tohoto druhu týrání může být změna osobnosti, která může jen stěží žít v budoucnosti plnohodnotný život bez pomoci.

Druhy agresivního chování:

➤ **Ekonomické týrání** – pachatelé této formy násilí, mohou své partnerce upírat peníze, nebo jí zakáží pracovat, berou jí přídavky na dítě apod. Běžnou a velmi ponižující formou ekonomického týrání je, když muž odpírá dávat své partnerce peníze na hygienické potřeby. Tím si zajistí, aby žena musela zůstat některé dny v měsíci doma a nikam nešla. Muž v těchto případech ženu velmi oslabuje, ona je nucena jej neustále žádat o peníze a to má za následek to, že mu zavdává příčiny k neustálému kritizování a vytykání jejích potřeby a přání. V těchto případech ztrácí žena možnost dělat věci sama, bez partnerova vědomí a bez peněz není schopna opustit domov ani vyhledat pomoc.

➤ **Izolace** – agresor může využít řadu taktik, jak svou oběť izolovat:

- Odposlouchávání jejích telefonů a čtení její pošty.
- Zákaz chození samotné ženy na rodinné návštěvy, či kontaktu s přáteli.
- Kvůli jeho hroznému chování je již jejich přátelé a známí nechtějí dále navštěvovat.
- Nucení k častému stěhování.

Cílem takové izolace je především odstranění příčin žárlivosti agresora. Izolací a zákazem vycházení z domu své manželce či partnerce zamezuje jejím domnělým milostným aférám apod.

Pro oběť, která je izolovaná, je velmi těžké opustit partnera. Nemá žádné přátele, kteří by ji podpořili nebo jí poskytli náhradní domov, nemá se komu svěřit a není nikdo, kdo by jí dodal síly.

➤ **Zastrašování** – také zastrašování má spoustu různých forem. Někdy může mít stejné účinky jako násilí. Agresor může svou oběť ovládat na veřejnosti a nemusí o tom nikdo v okolí vůbec vědět. Ovšem oběť dokáže postřehnout jemné signály partnera, kterých si všimne jen ona.

➤ **Nátlak a výhružky** – velmi často jsou spojeny se zastrašováním. Může se jednat o formu vyhrožování fyzickým násilím:

- Zabiju se, pokud mě opustíš.
- Jestli se ještě jednou zapovídáš s tím pošťákem, zlomím ti ruce.

- Jestli se mnou nepůjdeš do postele, donutím tě k tomu.
- Jestli se se mnou rozejdeš, skočím pod vlak.
- Pokud zavoláš pomoc, řeknu, že jsi to udělala ty.

Na základě těchto výhrůzek volí oběti raději násilí nebo jednají ve shodě s agresorem. Jediným důvodem je to, aby týrání nevyšlo najevo. Často také nutí agresori své oběti k aktivitám, které je mohou kompromitovat a to může být proti nim použito. Může se jednat i o kriminální čin.

- **Citové týrání** – jedná se o nejvíce zničující formu domácího násilí, které bývá často doprovázeno dalšími formami násilí. Nejčastěji se projevuje těmito způsoby:
  - Nadávání.
  - Neustálé kritizování.
  - Zpochybňování duševního zdraví oběti.
- **Využívání dětí**
- **Uplatňování mužských privilegií** – v těchto případech se muž snaží prosazovat jako „šéf“. Považuje se za živitele rodiny, pracuje a nehodlá nijak pomáhat v domácnosti ani s péčí o děti. Dále se snaží činit všechna rozhodnutí ohledně financí, žena dostává minim. Příspěvek na domácnost. Nebo může např. trvat na tom, že jen on může řídit rodinný vůz.
- **Zlehčování, popírání, obviňování** – tato taktika tvoří základ agresivního chování. Snaží se odrážet agresorovu neschopnost nebo odmítání. Násilím se může snažit bagatelizovat. Taktiky vytváří především proto, aby ho podpořily v tom, že jeho chování je správné a může v něm i nadále pokračovat. (Conwayová, 2007)

Podle Vykopalové (2007) patří mezi nejsledovanější formy domácího násilí fyzické násilí dospělých vůči nezletilým, dále fyzické násilí dětí vůči dospělým a v neposlední řadě rovněž fyzické násilí mezi dospělými navzájem. Jsou to formy nejčtenější a nejlépe prokazatelné.

1.2.1 Stalking jako zvláštní forma domácího násilí

„Stalking je obecně velmi nebezpečný fenomén, jedná se o úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečnost.“
(Buscotte, 2008, s. 47)

Stalking je považován za moderní fenomén. Jako o zatím otevřeném problému se o něm diskutuje především z hlediska kriminologie, kriminální psychologie a také trestního práva. Ve forenzní psychologii je stalking obecně považován za specifickou variantu násilí. Jejím hlavním znakem je upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti. Pachatel pronásleduje vyhlédnutou oběť dopisy, telefonicky, SMS i či vtíráním se do její blízkosti.

Pronásledování může být motivováno různě. Za skutečné motivy pronásledování jsou pokládány:

- Vyhledávání blízkosti (kontaktu) s vyhlédnutou obětí.
- Získání totální kontroly nad životem oběti.
- Rozhodnutí zničit blaho, tedy psychické i tělesné zdraví oběti.

Přímým následkem stalkingu je závažné narušování soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti oběti. V závažných případech poškozují duševní i tělesné zdraví oběti, či dokonce ohrožují její život. (Čírtková, 2008)

2 Pachatelé a oběti domácího násilí

Oběť nebo pachatel?

Domácí násilí rozhodně není italská domácnost. I když ani trvalé žití v domácnosti, kde létají talíře, není žádný med. Při domácím násilí jsou jednoznačně určeny role pachatele a oběti, nejde o vzájemnou výměnu názorů, případně facek. Děje se opakovaně, pachatel postupně přitvrdí. Od zesměšňování přejde k psychickému týrání. Nejdříve přichází ponižování, omezování práv oběti. Bývá zesměšňována, je líčena jako neschopná, ošklivá, nepřitažlivá, pak přijde fyzické napadání, někdy sexuální útoky. Často se jedná o velmi závažná zranění, která si vyžadají lékařské ošetření a hospitalizaci. Oběti bývají bity, páleny, pořezány, padají ze schodů. Ani vyšší stupeň gravidity není napadeným ženám ochranou. V nejzávažnějších případech dochází ke smrtelnému zranění. Bohužel každoročně jsou i oběti na životech. Dojde ke smrtelnému zranění oběti nebo paradoxně oběť v zoufalství či sebeobraně zabije útočníka. (Venglářová, 2008)

Oběťmi domácího násilí se stávají ženy i muži z heterosexuálních i homosexuálních vztahů. Agresory jsou také muži i ženy. Typickou obětí domácího násilí je dle představy velké části populace žena středního věku, s minimálním vzděláním a maximálně průměrnou inteligencí, žena v zástěře stojící za plotnou. Bohužel, domácí násilí se týká naprosto všech žen i mužů, všech věkových kategorií, profesí, různé inteligence i různých sociálních skupin. Obecně řečeno, obětí domácího násilí se může stát úplně každý. Pokud budeme chápat pojem domácího násilí nejen jako násilí partnera-agresora vůči partnerovi-oběti, ale také jako násilí agresora vůči ostatním, kteří s ním žijí v jedné domácnosti, musíme si uvědomit, že násilí je páčáno na mnoha lidech, aniž by si měli možnost vybrat, zda do vztahu s agresorem půjdou, nebo kteří mají sníženou či minimální možnost úniku. (Hrdá, 2007)

2.1 Pachatel

Každý člověk je s jistotou schopen aplikovat fyzické násilí. Záleží ovšem na podmínkách a okolnostech, za kterých k tomu dojde. Může se jednat jak o muže, tak i o ženy. Všeobecně je násilí považováno za mužskou doménu. O jejich pohlavním hormonu testosteronu se říká, že má velký vliv na jejich agresivní chování a že jejich agresivní či násilné chování je potřebné pro jejich samotný rozvoj. (Buskotte, 2008)

Podle Čírtkové, Vitoušové (In Matoušek, 2005) neexistuje žádná typologie pachatelů domácího násilí, žádný přesně definovatelný profil násilníka. Po provedených výzkumech byly zjištěny zcela rozdílné typy. Na jedné straně se jednalo o velmi dominantního a agresivního jedince, na druhé pak o slabého a podezřívavého.

Pachatelé domácího násilí nejsou pouze psychicky narušené osoby, degradované osobnosti nebo alkoholici. Často je tomu naopak a jako pachatelé domácího násilí jsou zjištěni lidé vzdělaní, úspěšní a společenští, u kterých by nikdo takové chování v rodině nepředpokládal. Pachateli domácího násilí jsou na druhé straně však i osoby s nízkým sebevědomím, nesamostatní, frustrovaní, bojíci se ztráty partnera a ztráty svého statusu. Násilí je jejich formou kompenzace těchto handicapů, kterou se snaží vytvářet určitou formu závislosti na sobě. Pachatelé domácího násilí pocházejí z nejrůznějších socioekonomických, sociálních, rasových a jiných skupin, jejich chování na veřejnosti se většinou odlišuje od chování v rodině, jsou zastánci dominantní role muže v rodině, vůči partnerce se chovají dominantně, majetnicky, žárlivecky, pokouší se o izolaci partnerky od přátel a rodiny, mají pozitivní vztah k alkoholu, drogám, význam domácího násilí mají tendenci zlehčovat a za příčinu domácího násilí, pokud se prokáže, zpravidla viní partnerku a její nedostatky. (Hrdá, 2007)

2.2 Oběť

Oběťmi domácího násilí se mohou stát všichni členové rodiny. Přes jeho společné rysy je však každá jeho oblast vysoce specifická a vyžaduje jiné možnosti řešení. Jiné řešení vyžaduje násilí na seniorech, jiné násilí mezi partnery, jiné sexuální násilí vůči dětem, násilí vůči handicapovaným, násilí mezi sourozenci apod. (Vykopalová, 2007)

Překážky v řešení:

- Láska - oběť pamatuje i dobré časy.
- Sociální a ekonomická závislost (kam půjde oběť, z čeho budou s dětmi žít).
- Stálé obavy berou oběti sílu situaci řešit.
- Chybí důkazy na zahájení trestního stíhání.
- Často musí oběť utéci do azylu, kde je ve značném nepohodlí.
- Společnost je stále značně tolerantní k domácímu násilí. (Venglářová, 2008)

2.2.1 Oběť žena

Počet ženských obětí je naprosto převažující. Pokud se tedy zaměříme na ženy, zjišťujeme, že neexistuje něco jako tzv. typická oběť domácího násilí. Známe příběhy mnoha obětí domácího násilí, kde každá oběť je něčím specifická, je z jiného prostředí. Jsou to ženy dvacetileté, čtyřicetileté i po šedesátce. Jsou známy případy domácího násilí trvajících přes 25 let i případy, kdy se obětem podařilo se ze vztahu vymanit po krátké době. Jednu věc ale mají tyto příběhy společnou: nenápadnost, s jakou domácí násilí začíná. Dle již jednou citovaného výroku: v domácím násilí jde nejdříve o důstojnost, pak o zdraví a nakonec o život.

Domácí násilí se objevuje i v rodinách s poměrně vysokou vzdělanostní úrovní žen a tzv. syndrom bité ženy není výsadou pouze žen nevzdělaných, nekvalifikovaných a žen s nízkými příjmy. Mezi oběťmi domácího násilí se objevuje stále více žen s nadprůměrným sociálně ekonomickým statutem. Výzkumy domácího násilí rovněž prokazují, že oběťmi domácího násilí se ženy stávají ve všech společenských vrstvách bez ohledu na vzdělání, zaměstnání a příjmech. (Hrdá, 2007)

Mezi některé důvody, proč partnerky se svým agresivním partnerem zůstávají nadále patří:

- Silná emocionální vazba.
- Strach z opakovaného násilí vůči sobě a dětem.
- Ekonomická závislost.
- Izolace od rodiny a přátel.
- Tradiční role v rodině a tradice hodnot.
- Proces obviňování a vydírání. (Vykopalová, 2007)

2.2.2 Oběť senior

Ani senioři nejsou z problému domácího násilí vyjmuti. Násilníky mohou být jak jejich partneři, tak zejména děti nebo vnoučata, pokud sdílí společnou domácnost. U starších lidí dochází ke změně psychiky, což má za následek velkou závislost na osobě, která se o něj stará. Tito lidé jsou na agresorovi závislí buď fyzicky nebo psychicky. Především citová závislost na pachateli je dominantní, starší lidé jsou schopni omluvit agresorovi téměř vše. Mnohem snadněji podléhají strachu, mají pocit, že mladou generaci obtěžují, a tak snadněji přijímají roli oběti, která je jim v rodině přisouzena. Pomoc většinou nevyhledají, jelikož je

jim nepříjemné, že někdo z jejich blízkého okolí je schopen tak špatného zacházení se starším člověkem. (Hrdá, 2007)

2.2.3 Oběť muž

S muži postiženými domácím násilím se setkáváme zřídka. Důvodem může být, že přece jenom ženy nebývají tak často násilné. Pokud ano, formy týrání jsou spíše psychické, tedy i těžko dokazatelné. Navíc stud týraného muže bude patrně ještě větší, než když je obětí žena. (Venglářová, 2008)

2.3 Dítě jako oběť a svědek domácího násilí

Podle výzkumu v 84 % rodin s domácím násilím žijí děti. Role dětí mohou být dvojí. Velké procento dětí se stává svědkem domácího násilí, někdy i velmi brutálních činů. Přímý útok na děti je méně častý. Spíše vidíme vyžadování poslušnosti, velmi přísnou výchovu, znevažování druhého rodiče. (Venglářová, 2008)

Buskotte (2008) se k tomuto problému vyjadřuje podobně. Malé děti bývají buďto bity, nebo se násilí účastní pasivně tím, že přihlíží tomu, jak je týrána jejich matka. Všechny tyto formy mají na děti velmi negativní dopad. Samy se mohou stát agresivními osobami, mohou trpět depresemi a mít poruchy osobnosti. Pro děti je takové násilí automatické a normální součástí života. V budoucnu vyhledávají k sobě i takovéto nebo alespoň podobné partnery.

Zájem o situaci dětí žijících uprostřed násilných vztahů roste. Násilí mezi rodiči je totiž charakterizováno jako psychické týrání potomků. Děti různých věkových kategorií zažívají různé podoby domácího násilí mezi rodiči. Všichni akceptují, že děti trpí, když je matka partnerem týrána, zneužívána, ponižována či jinak ohrožována ve své lidské důstojnosti, nebo dokonce na zdraví a životě. Výzkum se zatím nerozvíjí v oblasti, kde jsou násilím postiženi otcové. I když z pohledu statistik jde o vzácnější jev, neměl by být ignorován. Zatím nejsou specifické poznatky o tom, jaké důsledky má pro děti psychické či fyzické týrání otce. Vychází se z toho, že není fundamentálního rozdílu mezi násilím páchaným na matce nebo na otci. Někteří experti však upozorňují, že pohlaví oběti a pohlaví pachatele je přece jenom jinak důležité pro syny nebo dcery, protože děti vnímají domácí násilí ve vazbě na svou příslušnost k mužskému či ženskému rodu. (Čírtková, 2008)

2.4 Mýty a předsudky o obětech domácího násilí

Mýtus: Domácí násilí je soukromá věc, do které se nemají cizí lidi ani stát plést. Na počátku soužití stojí privátní rozhodnutí obou partnerů, své problémy si mají proto řešit sami.

Pravda: Násilí nemůžeme tolerovat a je lhostejné, zda jde o násilí mezi blízkými nebo cizími osobami. Násilí není a nemůže být nikdy soukromou záležitostí. Každý má právo na ochranu své důstojnosti, zdraví a života na veřejnosti i v privátu.

Mýtus: Domácí násilí převažuje v sociálně slabých rodinách.

Pravda: Domácí násilí nejde ruku v ruce s materiálním blahobytem rodiny ani se vzdělanostní úrovní partnerů. V dobře zajištěných rodinách může být domácí násilí dokonce urputnější, je těžší s ním vyjít na veřejnost.

Mýtus: Aktéři jsou vnímání „černobíle“. Domácí násilník je typický agresor, oběť je tichá skromná žena „u plotny“.

Pravda: Pachatelé i oběti domácího násilí jsou živými bytostmi se vším všudy. Násilná osoba může být např. na svém pracovišti vážený člověk. A naopak oběť může být v mnoha ohledech nedokonalá. Ani nedokonalost oběti však neospravedlňuje násilí. Nikdo nemá právo druhého týrat.

Mýtus: O fatálnosti (nevyhnutelnosti) domácího násilí.

Pravda: Domácí násilí není osudovým, nevyhnutelným jevem. Může postihnout kohokoli, aniž by zažil násilí v dětství. Při vhodné péči a podpoře ho lze stopnout. U osob, které si nesou traumata z dětství, bude terapie pravděpodobně náročnější.

Mýtus o typickém pachateli.

Pravda: K domácímu násilí se uchylují i jedinci, kteří jsou ve svém pracovním okolí pokládáni za úspěšné, konformní a společenské lidi. Domácí násilník mívá často dvojí tvář, násilnický je pouze ke svému partnerovi, zatímco před okolím a v oficiálních sociálních situacích vystupuje jako solidní, seriózní osoba.

Mýtus o typické oběti.

Pravda: Neexistuje typická oběť domácího násilí. Každý partner, muž i žena, může sklouznout do pozice týrané oběti. Vzdělání, pracovní úspěchy ani materiální jistota nechrání před násilím za zavřenými dveřmi privátů.

Mýtus o příčinném vlivu alkoholu.

Pravda: Alkohol ani drogy nejsou skutečnou příčinou domácího násilí. Fungují spíše jako omluva. Násilníci budou ubližovat partnerům v opilém i střízlivém stavu. Někdy se dokonce záměrně alkoholizují, protože později mohou vliv alkoholu použít jako výmluvu pro své násilné chování. Alkohol a jiné závislosti komplikují domácí násilí, ale zpravidla nevysvětlují jeho skutečné příčiny. (Čírtková, Vitoušová, 2007)

3 Právní úprava domácího násilí

Obětem domácího násilí je poskytována ochrana jak v rámci práva soukromého – tedy občanského či rodinného, tak i v oblasti práva veřejného – především přestupkového a trestního. Může se tedy zdát, že je obětem poskytnuta dokonalá ochrana. Ve skutečnosti je tomu právě naopak. Neboť domácí násilí je velmi specifický jev, měl by být v oblasti práva rovněž i specificky upraven. V některých směrech již ke změně k lepšímu došlo, v jiných oblastech snad úprava právních norem, které by byly zejména pro oběti domácího násilí přijatelnější, rovněž nastane. (Voňková, Huňková, 2004)

3.1 Domácí násilí z pohledu občanského práva

Právní řád předkládá obětem domácího násilí různé možnosti ochrany prostředky občanského práva, které však, bohužel, nejsou příliš využívány. Je třeba si také uvědomit, že v těchto případech nese důkazní břemeno oběť. To je patrně i jedním z důvodů, proč se týrané ženy na soudy v občanskoprávním řízení obracejí jen zřídka, neboť neúspěch ve sporu může znamenat i hrazení nákladů protistrany a oběti jsou ve většině případů nemajetné. (Voňková, Huňková, 2004)

3.2 Právní úprava v rámci trestního práva

3.2.1 Vývoj právní úpravy

V trestním právu nastal důležitý mezník přijetím novely trestního zákona č. 91/2004 Sb., která vstoupila v účinnost dne 1. 6. 2004. Touto novelou bylo do trestního zákona vloženo ustanovení § 215a – týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.

Do tohoto data mohlo jednání osob páchajících domácí násilí vykazovat znaky **různých skutkových podstat**:

- Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci.
- Ublížení na zdraví.
- Omezování osobní svobody.
- Zbavení osobní svobody.
- Vydírání.

- Útisk.
- Porušování domovní svobody.
- Znásilnění.

Vůči dětem se pachatelé domácího násilí mohli navíc dopustit zejména:

- Týrání svěřené osoby.
- Ohrožování mravní výchovy mládeže.

Od účinnosti ustanovení § 215a zákona č. 40/1961 Sb., trestní zákon, lze postihovat činy, označované obecně jako „domácí násilí“, komplexně. Pachatel totiž může týrat oběť různými způsoby a jeho jednání může vykazovat znaky jednotlivých trestných činů a přitom se stále dopouští jednoho trestného činu – **týrání**.

K pojmu týrání se vyjádřil Nejvyšší soud v Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 548/2008 následovně.

„Za týrání ve smyslu § 215a trestního zákona je třeba za splnění ostatních podmínek požadovaných zákonem považovat i jednání spočívající v tom, že pachatel brání poškozené ve svobodném pohybu po bytě, při svých nočních návratech ji opakovaně budí tím, že s ní třese, rozsvěcuje, stahuje z ní přikrývku, apod.“

Týrání může mít povahu útrap fyzických i psychických. Útoky mohou směřovat jak proti týrané osobě, tak i proti věci – např. domácí zvíře náležející oběti. (Jelínek, 2009)

Další posun vpřed v řešení domácího násilí přinesl zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon zavedl tzv. **institut vykázaní**.

Na základě ustanovení zmíněného zákona je Policie ČR v případech domácího násilí od 1. 1. 2007 oprávněna vykázat násilnou osobu na dobu deseti dnů z bytu či domu, který společně obývá s ohroženou osobou. Kopii úředního záznamu o vykázaní doručí Policie ČR do 24 hodin od jeho vydání příslušnému intervenčnímu centru. Toto centrum nejpozději do 48 hodin od doručení nabídne osobě ohrožené domácím násilím odbornou pomoc. (poradnazlin.cz)

Venglářová (2008) uvádí postup při vykázání:

1. Do postižené domácnosti je přivolána Policie ČR.
2. Po příjezdu policisté vyhodnotí situaci (metoda SARA), zda se jedná o domácí násilí a zda je oběť či další členové domácnosti v bezprostředním nebezpečí.
3. Násilník může být vykázán na dobu 10 dnů. Odevzdá klíče, vezme si osobní věci a odejde.
4. Oběti je poskytnuta psychosociální pomoc pracovníkem Intervenčního centra, který ji kontaktuje v nejbližší době.

3.2.2 Nový trestní zákon účinný od 1. 1. 2010

Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. (dále též „TZ“) zavedl novou skutkovou podstatu trestného činu, který do účinnosti tohoto zákona nebyl vůbec postižitelný. Jedná se o tzv. stalking (angl. v překladu slídění) a za hlavní znak je považována posedlost, fixace známého či neznámého pachatele na určitou osobu. Tuto osobu pak obtěžuje systematicky nechtěnou pozorností. Takovou oběť pronásleduje pachatelem formou dopisů, telefonáty, SMS zprávami a vtíráním se do její blízkosti. (Nedvědová, 2010)

V novém trestním zákoníku tak lze nalézt v souvislosti s domácím násilím tyto speciální skutkové podstaty:

1. Nebezpečné pronásledování - § 354 TZ:

„(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,

d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo

e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,

b) se zbraní, nebo

c) nejméně se dvěma osobami. “

Tímto ustanovením se postihuje zmíněný stalking, což lze přeložit jako stopování, lovení nebo pronásledování. Jedná se o zlovolné, úmyslné, opakované a dlouhodobé obtěžování jiné osoby, která toto pociťuje jako příkoří a snižuje jí to vzhledem i intenzitě obtěžování, četnosti, příp. i strachu z vlastní bezpečnosti kvalitu života. Toto ustanovení však postihuje pouze nejzávažnější formy stalkingu. (Jelínek, 2009)

2. Týrání osoby žijící ve společném obydlí - § 199 TZ (dříve § 215a zákona č. 40/1961 Sb.):

„(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt. “

Toto ustanovení chrání osoby, které žijí s pachatelem ve společném obydlí. Pachatelé, kteří týrají jiné osoby, tak činí vůči osobám blízkým a dalším osobám žijícím s nimi ve společném obydlí, v důsledku čehož je u nich dána specifická forma vzájemné závislosti. Tato závislost vyplývá ze skutečnosti, že tyto osoby obývají společné obydlí, a proto jsou mezi nimi vytvořeny zvláštní vztahy a zpravidla též mají ztíženou možnost toto společné obydlí opustit.

Společné obydlí je odvozeno z pojmu obydlí uvedeného v § 133 TZ. Z něj je zřejmé, že se nejedná pouze obytné domy a byty, ale rovněž i o hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské

koleje atd. Podle nového TZ se lze trestného činu „domácí násilí“ dopustit i v obydlí, jehož členové nevedou společnou domácnost. (Jelínek, 2009)

3.3 Přestupky vykazující znaky domácího násilí

V přestupkovém zákoně není speciální skutková podstata přestupku postihujícího komplexně domácí násilí narozdíl od trestního zákona obsažena. Tuto disproporci nelze pokládat pro policejní praxi při odhalování a stíhání domácího násilí za příliš šťastnou. Společenská nebezpečnost domácího násilí spočívá v naplnění samotných znaků tohoto jevu. Latentnost domácího násilí, stejně jako povaha pachatele i oběti domácího násilí je v případě přestupkového jednání shodná.

4 Přestupkové řízení

Tato kapitola pojednává o přestupkovém řízení, které nastává v případech, kdy policie situaci vyhodnotí jako méně závažnou a věc postoupí správnímu orgánu pro projednávání přestupků. Ač se jedná o méně závažné skutky, tedy podle platné právní úpravy, de facto jde o skutky, které není žádoucí podceňovat a je nutné se jimi náležitě zabývat, neboť i na této úrovni lze odhalit důležité poznatky o vztahu, kde k domácímu násilí dochází.

4.1 Vymezení nejdůležitějších pojmů

Přestupek

Podle § 2 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“) je přestupkem „...zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v přestupkovém nebo jiném zákoně, nejde-li o jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních právních předpisů anebo o trestný čin.“

Návrhový přestupek

V případě, že se jedná o přestupek dle ust. § 49 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích spáchaný kýmkoli nebo o přestupek dle ust. § 49 odst. 1 písm. b) a c) nebo dle ust. 50 odst. 1 písm. a) zákona o přestupcích spáchaný mezi osobami blízkými, lze tento přestupek projednat pouze po udělení souhlasu osoby postižené přestupkem. (Červený, Šlauf, 2007)

Osoba blízká

Osobou blízkou se podle ust. § 68 odst. 4 zákona o přestupcích rozumí „...příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní.“

Jedná se tedy o dvě skupiny osob. V prvním případě se osoby stávají osobami blízkými již na základě příbuzenského vztahu, ve druhém případě až na základě určitých existujících vzájemných poměrů. Zda se bude skutečně jednat o takovýto vzájemný poměr, při němž by újmu jedné z nich pocítovala druhá jako újmu vlastní, je třeba posuzovat individuálně. (Horzinková, Čechmánek, 2008)

Odložení věci

K odložení věci dochází před zahájením správního řízení z některého z důvodů vymezených taxativně v ust. § 66 zákona o přestupcích. V případě přestupku, který vykazuje domácí násilí a je tedy nutné jej projednat pouze na návrh osoby postižené, přichází v úvahu ust. § 66 odst. 3 písm. a) zákona o přestupcích, dle něhož „*správní orgán věc odloží, jestliže došlé oznámení neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku nebo postoupení věci.*“

Účastníci řízení

V případě návrhových přestupků přichází v úvahu obviněný z přestupku, navrhovatel, s jehož souhlasem a na jehož návrh je přestupkové řízení zahájeno, popř. poškozený – většinou je navrhovatel a poškozený tatáž osoba.

Náklady řízení

Náklady řízení hradí pachatel přestupku, pokud byl uznán vinným z přestupku a dále navrhovatel, pokud bylo řízení zahájeno na jeho návrh zastaveno, např. z důvodu neprokázání viny. Náklady řízení se hradí paušální částkou ve výši 1.000 Kč na základě vyhlášky Ministerstva vnitra č. 231/1996 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů řízení o přestupcích, ve znění vyhlášky č. 340/2003 Sb.

4.2 Možné přestupky vyskytující se při páchání domácího násilí

Na tomto místě budou uvedeny jednotlivé přestupky, které mohou být spáchány v souvislosti s domácím násilím. Znění jednotlivých ustanovení budou zkrácena.

Přestupky proti občanskému soužití

Znění § 49 zákona o přestupcích:

„(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,

b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,

c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,

...

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20 000 Kč.“

Přestupky proti majetku

Znění § 50 zákona o přestupcích:

„(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) úmyslně způsobí škodu na cizím majetku krádeží, zpronevěrou, podvodem nebo zničením či poškozením věci z takového majetku, nebo se o takové jednání pokusí,

b) úmyslně neoprávněně užívá cizí majetek nebo si присvojí cizí věc nálezem nebo jinak bez přivolení oprávněné osoby,

c) úmyslně ukryje nebo na sebe nebo jiného převede věc, která byla získána přestupkem spáchaným jinou osobou, nebo to, co za takovou věc bylo opatřeno.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu do 15 000 Kč. “

4.3 Postup před zahájením přestupkového řízení

Správní orgán (komise k projednávání přestupků) se o spáchání přestupku může dozvědět přímo od oběti, od třetí osoby, což je výjimečné vzhledem k intimitě prostředí specifické pro domácí násilí, nebo od Policie ČR. Správní orgán poučí oběť, ať už písemně nebo ústně o tom, že se jedná o tzv. návrhový delikt, který lze projednat pouze za předpokladu, že osoba postižená přestupkem dá k tomuto souhlas, a to nejpozději do tří měsíců ode dne, kdy se o přestupku dozvěděla. Zpravidla se jedná o den spáchání přestupku. Pokud se oběť rozhodne podat návrh na projednání přestupku, správní orgán tuto osobu poučí zejména o skutečnosti, že v případě neprokázání viny, bude řízení zastaveno a osoba postižená přestupkem (navrhovatel) je povinna zaplatit náklady řízení ve výši 1.000 Kč. Pokud se oběť rozhodne tento návrh nepodávat nebo tak nestihne v zákonné tříměsíční lhůtě, správní orgán věc odloží, neboť došlé oznámení neodůvodňuje zahájení řízení o přestupku.

4.4 Projednání přestupku

Pokud tedy navrhovatel návrh na projednání podá, je podáním tohoto návrhu zahájeno řízení o přestupku. Na ústní jednání je předvolán obviněný a navrhovatel, přičemž oba jsou účastníky řízení a mají tedy plná procesní práva. Po vyslechnutí obou stran by mělo dojít k dokazování, které je však v případě „domácího násilí“ velmi komplikované, a to vzhledem již zmiňované intimitě prostředí, kde je přestupek spáchán. Pokud přece jen jsou nějaké svědecké výpovědi k dispozici, ve valné většině případů se jedná o děti, tedy o osoby blízké, a jejich výpověď může být často zkreslená, čímž se stává nevěrohodnou.

4.5 Výsledek řízení

Výsledkem řízení, pokud je vůbec nějaké zahájeno, bývá většinou zastavení řízení pro nedostatek důkazů. V tomto případě musí návrhovač zaplatit náklady řízení ve výši 1.000 Kč. Jen v ojedinělých případech dochází skutečně k prokázání viny. (Potměšil, 2007, 2008)

4.6 Další povinnosti přestupkového orgánu

Správní orgán k projednání přestupků v případě domácího násilí:

- Po souhlasu oběti s projednáním případu, věc prošetří a vydá rozhodnutí o uznání viny nebo řízení zastaví.
- Uvědomí orgán sociálně-právní ochrany dětí, pokud se jedná o rodinu s nezletilými dětmi.
- Obětem poskytnou informace o možnostech pomoci.

5 Krizová intervence

Domácí násilí má často původ v pokřiveném pojetí moci a ovládnání, které ve zdravém vztahu vůbec nemá místo. Když jeden druhého fyzicky či psychicky týrá, zastrašuje, nutí k něčemu proti jeho vůli nebo jej uzavírá do izolace, je nejvyšší čas hledat pomoc. Pokud dojde k útoku poprvé, jedná se o oběť, podruhé již nejde o oběť, ale o dobrovolníka. Oběť má totiž možnost utéct a nenechat na sebe znovu zaútočit. Když oběť uvěří, že si ránu zasloužila, že situaci zavinila nebo že z ní není úniku, odsuzuje sebe i děti k hrůznému kruhu násilí, strachu a pocitu viny. Existují konstruktivní řešení vážných problémů a řada dospělých je ochotna pomoci. (Colorosová, 2008)

Týrání v rodině má podobu uzavřeného kruhu a začíná většinou mírnějšími projevy a nenápadně, proto je oběť ochotná i řadu let tolerovat střídání dvou vzorců chování násilníka – lásky (naděje) a strachu. Cyklus vystupňování napětí, sám akt násilí a nakonec omluvy či svalování viny na jiné se periodicky opakují a násilí většinou násilný partner stupňuje. Od hrubých nadávek, stálého kritizování, ponižujících urážek, zesměšňování, podrývání sebedůvěry, omezování osobní svobody, ekonomického vydírání, vyhrožování tělesným ublížením až po přímé tělesné ubližování. (Ošancová In Vodáčková, 2002)

Pozitivním úkazem posledních let je fakt, že s problémem týrání a zneužívání má odvahu vyhledat pomoc stále více lidí. Je to však nejen osvětou, ale též proto, že vzniká stále více míst, kam lze s tímto problémem přijít a obdržet adekvátní pomoc. Rozvíjejí se služby pro pomoc v případech šikany, domácího násilí, pro pomoc seniorům a rovněž dětská krizová centra. (Lucká, Koblí In Vodáčková, 2002)

5.1 Bílý kruh bezpečí

Po vzoru zahraničí, především Rakouska, se začala organizace na pomoc obětem trestných činů Bílý kruh bezpečí věnovat přípravě a prosazení právních úprav. Cílem bylo získat větší možnosti při zajištění bezpečí pro oběti a jejich blízké, nejčastěji děti. Došlo k zavedení praxe, jakou známe z okolních států – k zavedení možnosti na omezenou dobu vykázat násilnou osobu ze společného obydlí. (Venglářová, 2008)

Bílý kruh bezpečí provozuje od roku 2001 DONA linku, která v nepřetržitém provozu poskytuje rady a informace obětem domácího násilí. Mezi volající však patří i blízcí obětí a odborníci, kteří se s domácím násilím setkávají při výkonu svého povolání. (Čírtková, Vitoušová In Matoušek, 2005)

5.2 Intervenční centrum

Intervenční centra byla zřízena v roce 2007. Slouží jako místo kontaktu a pomoci obětem domácího násilí, které se rozhodnou hledat cesty k řešení své situace. Druhou roli hrají v situaci, kdy je pachatel již vykázán ze společné domácnosti. Pak pracovníci center aktivně kontaktují oběti násilí a nabízejí jim pomoc při řešení situace. Intervenční centra lze nalézt v každém kraji. (Venglářová, 2008)

Ve Zlínském kraji sídlí Intervenční centrum na adrese Zlín, U Náhonu 5208, podrobnější informace lze nalézt na internetové adrese www.poradnazlin.cz.

Poskytuje pomoc osobám, které jsou ohroženy domácím násilím, tedy násilným chováním ze strany osoby blízké nebo osoby, která s nimi žije ve společném obydlí. Jedná se především o pomoc ohroženým osobám po vykázání násilníka Policií ČR, ale také osobám, které se na Intervenční centrum obrátí samy bez zásahu policie. (poradnazlin.cz)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Úvod k praktické části

Tato kapitola je úvodem do praktické části mé diplomové práce. Jejím cílem je nejen představení výzkumného problému a stanovení hypotéz, ale i seznámení s postupem při provádění výzkumu, popis druhu výzkumu a výzkumného vzorku, a v neposlední řadě metody, na níž je celý výzkum založen.

Při volbě tématu mé diplomové práce byla má představa o cíli výzkumu poněkud odlišná. Z provedené analýzy dat vyplynulo, že pouze mizivé procento oznámených přestupků je řešeno (dispoziční právo oběti) a nakonec zdárně vyřešeno uznáním viny pachatele. Mým původním záměrem bylo zkoumat, proč tomu tak je. Proč oběť nepodá návrh na projednání přestupku, má strach z pachatele nebo je příčinou vidina předem prohraného sporu z důvodu nedostatku důkazního materiálu? Bohužel po provedeném předvýzkumu jsem zjistila, že metoda dotazníku, která by prozradila důležité informace, nebyla nejšťastnějším řešením. Z deseti osobně rozdaných dotazníků se mi vrátil pouze jeden. Výzkum by tedy nebyl úspěšný a já se rozhodla zaměřit svou pozornost jiným směrem. Navrhla jsem výzkumný problém, k jehož vyřešení nebude tak komplikovaná cesta. Nicméně svého původního záměru jsem se jen tak lehce nevzdala. V průběhu roku jsem provedla rozhovory s deseti ženami, které se staly obětí domácího násilí, jež mi pomohly alespoň částečně můj původní předmět zájmu osvětlit.

7 Stanovení výzkumného problému a hypotéz

V následujících podkapitolách stanovím nejprve výzkumný problém, bez něhož nelze výzkum vůbec provést, a dále se budu zabývat neméně důležitou součástí výzkumu, a to stanovením hypotéz, které budou v průběhu potvrzeny nebo vyvráceny na základě statistických metod.

7.1 Stanovení výzkumného problému

Název diplomové práce napovídá, že výzkum se bude ubírat směrem k obětem a pachatelům domácího násilí na úrovni přestupkového řízení.

Základní otázka mého výzkumu, již se budu v průběhu výzkumného šetření zabývat a na základě níž budu zpracovávat celou praktickou část, zní:

Jaký je vztah mezi věkem, vzděláním a rodinným postavením pachatele a formou domácího násilí?

1. Vliv věku, vzdělání pachatele na užitý druh domácího násilí.
2. Souvislost věku a vzdělání oběti s užitým druhem domácího násilí.

Jedná se o vztahový výzkumný problém, který zjišťuje, zda je mezi zkoumanými jevy vztah, a pokud ano, jak je těsný. (Gavora, 2000)

Podle Macha, Šmolky (1999) domácí násilí není problémem, který by byl typický pro rodiny s nižším vzděláním a nižší životní úrovní. Naopak, velmi často dochází k těmto případům v rodinách s vysokoškolským vzděláním a velmi dobrou životní úrovní.

7.2 Stanovení hypotéz

Na základě výzkumného problému jsem stanovila následující věcné hypotézy:

H1

Ve zkoumaných rodinných vztazích (manželé, bývalí manželé, druh – družka) nejsou rozdíly co do podílu fyzického násilí.

H2

Existuje souvislost mezi věkem a formou domácího násilí.

H3

Pachatel s vysokoškolským vzděláním častěji používá jiné násilí (nefyzické – verbální napadání, vyhrožování ublížením na zdraví, schválnosti) než pachatel, který není vysokoškolsky vzdělaný.

H4

Ve vztazích, kde mají partneři shodné nejvyšší dosažené vzdělání, dochází častěji k použití fyzického násilí než ve vzdělanostně nerovných vztazích.

8 Výzkumná metoda – obsahová analýza textu

8.1 Druh výzkumu

K provedení mého výzkumného šetření jsem zvolila **kvantitativní metodu**, jejíž hlavní výhodou je získání velkého počtu informací za mnohem menší časové období, než by bylo třeba k provedení hodnotného kvalitativního výzkumu.

8.2 Výzkumná metoda

Použila jsem metodu **obsahová analýza textu**, kterou Bernard Berelson definoval jako „výzkumnou metodu, která umožňuje objektivní, systematický a kvantitativní popis zjevného obsahu textu.“ (In Gavora, 2000, str. 118)

Podle Gavory (2000) se při obsahové analýze postupuje následovně:

- Nejprve se vymezí základní soubor textů.
- Poté se stanoví významové jednotky a analytické kategorie.
- Dále se provede kvantifikace – zjišťuje se frekvence významových jednotek v jednotlivých analytických kategoriích.
- Předmětem závěrečné fáze je interpretace zjištěných frekvencí.

Tuto metodu jsem zvolila záměrně, neboť mi poskytla velké množství informací, jež byly velmi dobře zpracovatelné. Použila jsem přestupkové spisy, které obsahují případy, kdy došlo ke spáchání přestupku proti občanskému soužití nebo proti majetku se znaky domácího násilí.

8.2.1 Základní soubor textů

Jako výzkumný soubor jsem vymezila přestupkové spisy z holešovského regionu týkající se domácího násilí z období od 1. ledna 2005 do 31. prosince 2009, avšak pouze případy, kdy došlo k přestupkovému jednání mezi manžely, bývalými manžely nebo druhem a družkou. Pokrevní vztahy jako např. bratr – sestra nebo rodič – dítě jsem do výzkumu nezahrnula. Jednalo se o 120 případů, proto jsem pracovala s tímto souborem jako základním a výběrový soubor jsem již nevytvářela.

8.2.2 Významové jednotky a analytické kategorie

Dále jsem si stanovila analytické kategorie a významové jednotky, které jsem následně hledala v textech.

Vyhledávala jsem a zkoumala:

1. Věk pachatele – mladší (18 – 30 let), mladší střední (31 – 45 let), starší střední (46 – 59 let), starší (60 a více let).
2. Věk oběti – mladší (18 – 30 let), mladší střední (31 – 45 let), starší střední (46 – 59 let), starší (60 a více let).
3. Vzdělání pachatele – vysokoškolské (minimálně dosažený stupeň vzdělání Bc.), středoškolské (nižší než vysokoškolské).
4. Vzdělání oběti – vysokoškolské (minimálně dosažený stupeň vzdělání Bc.), středoškolské (nižší než vysokoškolské).
5. Shodné vzdělání pachatele a oběti – vysokoškolské, středoškolské.
6. Rodinný vztah mezi pachatelem a obětí – manželé, bývalí manželé, druh – družka.

Všechny tyto kategorie jsem srovnávala s formou užitého domácího násilí, přičemž jsem rozlišovala dvě kategorie:

1. Fyzické (fyzický kontakt pachatele s obětí).
2. Nefyzické (schválnost, verbální napadání, vyhrožování újmou na zdraví nebo majetku).

8.2.3 Kvantifikace a interpretace

Další postup – kvantifikace, interpretace zjištěných výsledků a ověřování hypotéz bude popsán v následujících kapitolách.

9 Zpracování dat

Data získaná obsahovou analýzou textů jsem si zaznamenávala, vyhodnocovala a analyzovala. Nejdůležitější výsledky představím prostřednictvím jednoduchých grafů a následně v další kapitole ověřím platnost hypotéz stanovených v úvodu mého výzkumu.

9.1 Výzkumné šetření - statistika

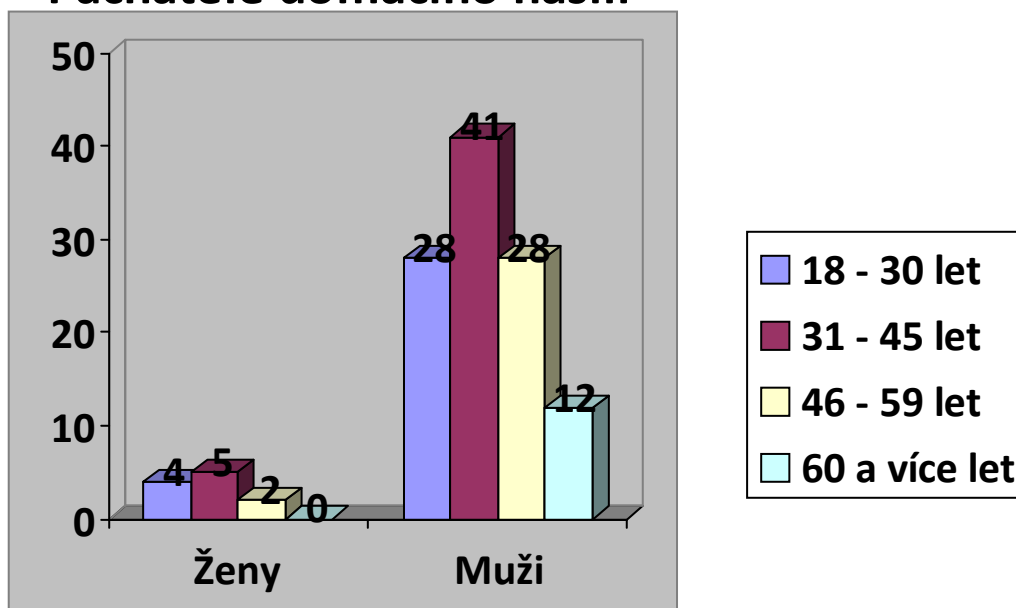
Graf č. 1 nám ukazuje poměr pachatelů podle pohlaví a dále rozděluje pachatele podle věku (čtyři věkové skupiny). Graf č. 2 zobrazuje stejné veličiny, tyto se však týkají obětí. Jak je všeobecně známo a rovněž i z grafů vyplývá, pachatelé jsou především muži, oběti většinou ženy.

Grafy č. 3 a 4 nám představují poměr vysokoškolsky a středoškolsky vzdělaných pachatelů a obětí. Ve všech kategoriích „vítězí“ středoškoláci, pouze v kategorii oběti – muži převažují vysokoškolsky vzdělané osoby.

Z grafu č. 5 lze vyčíst, v jakých vztazích dochází k domácímu násilí nejčastěji. V porovnávaných kategoriích je tento jev nejvíce sledován v manželství.

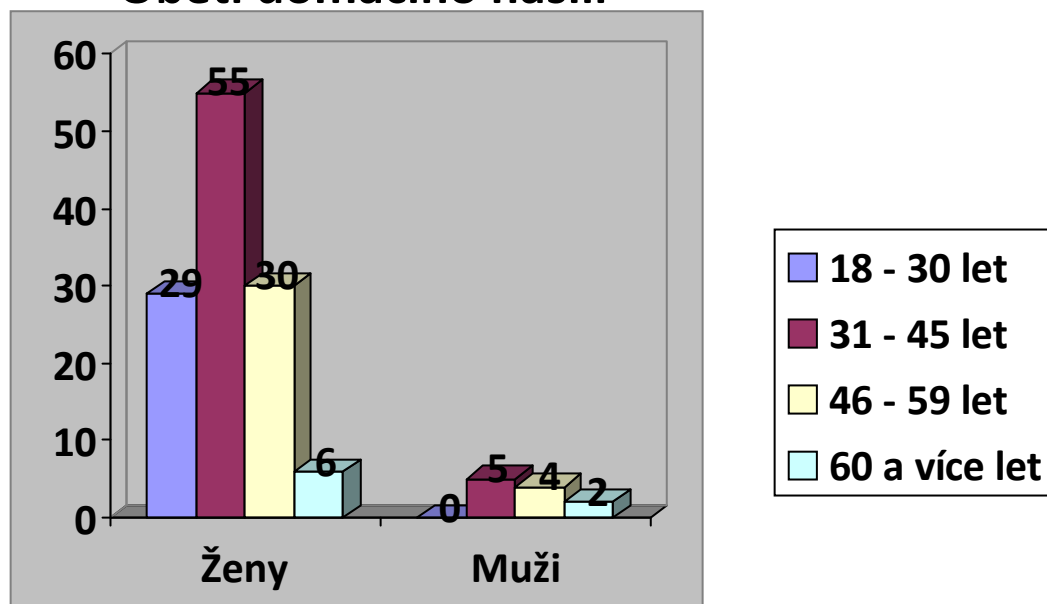
Poslední graf č. 6 ukazuje, že ze 120 pozorovaných případů se jich pouze 13 skutečně projednává.

Pachatelé domácího násilí

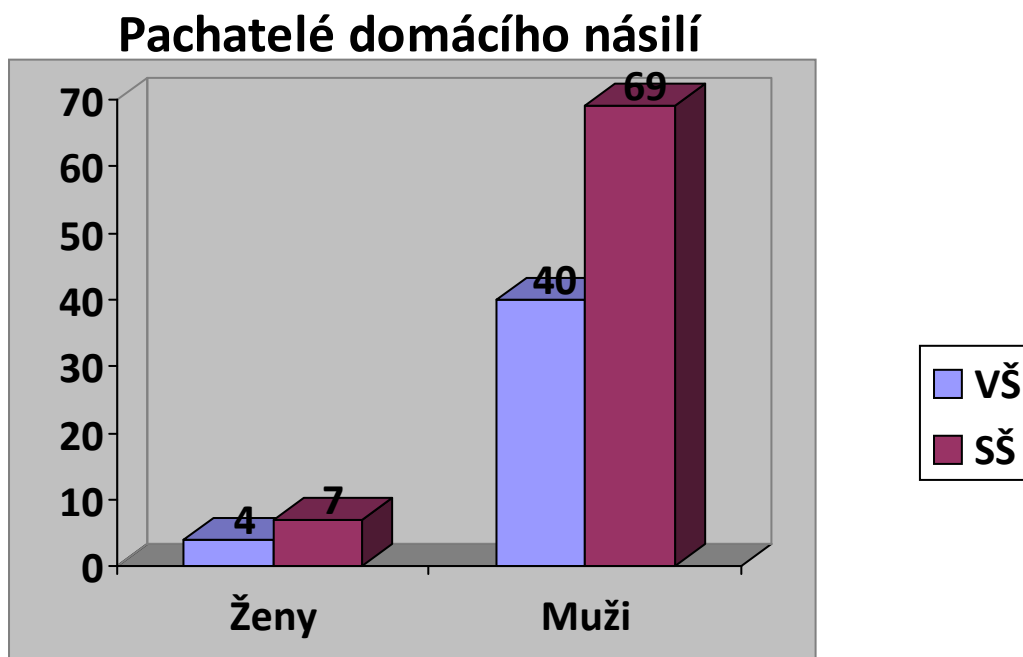
Graf č. 1

Oběti domácího násilí

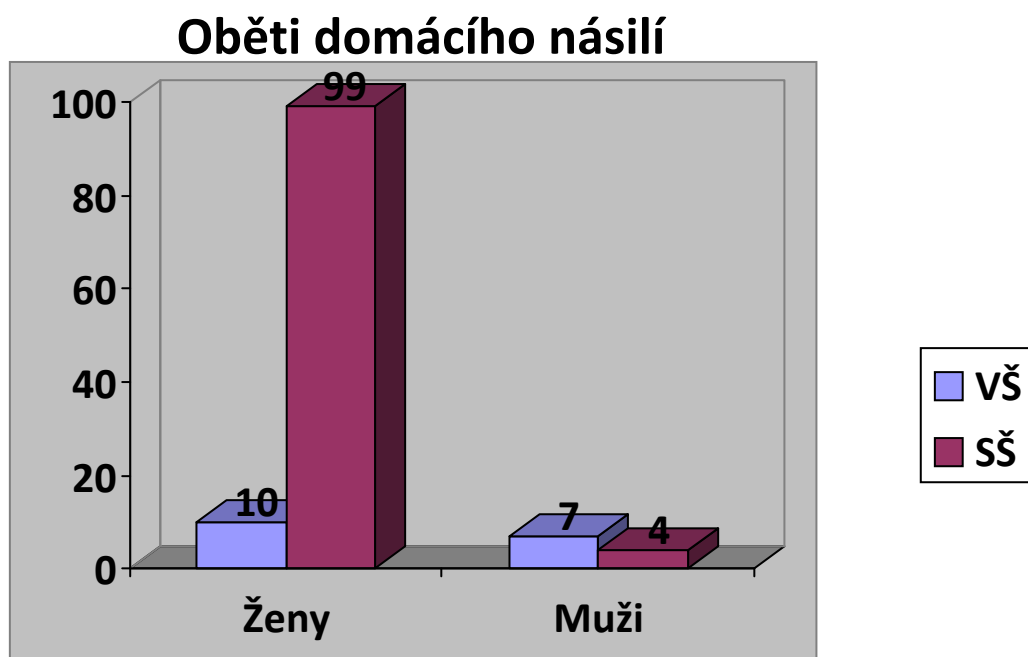

Graf č. 2

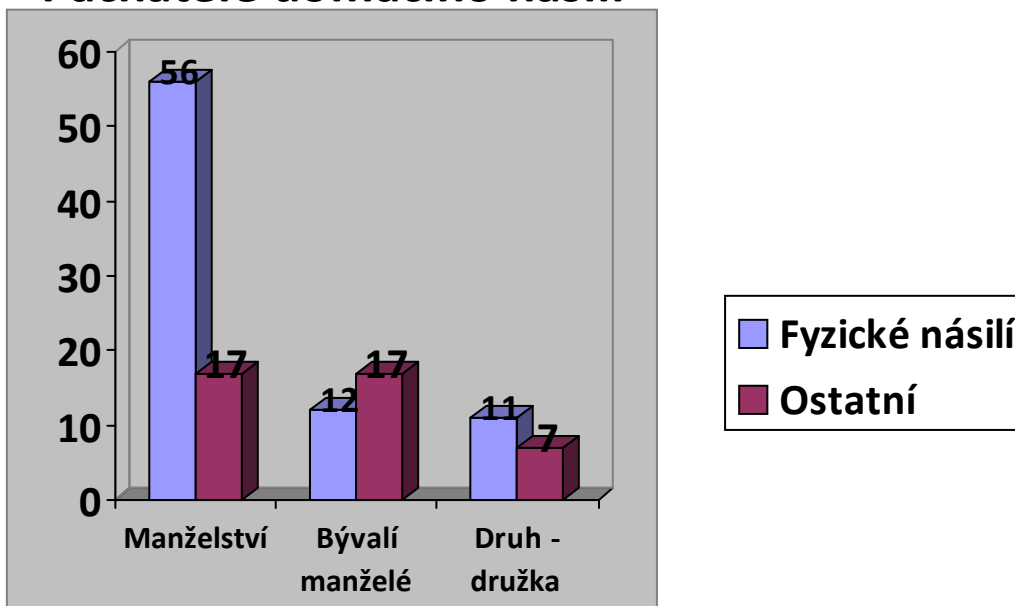

Graf č. 3

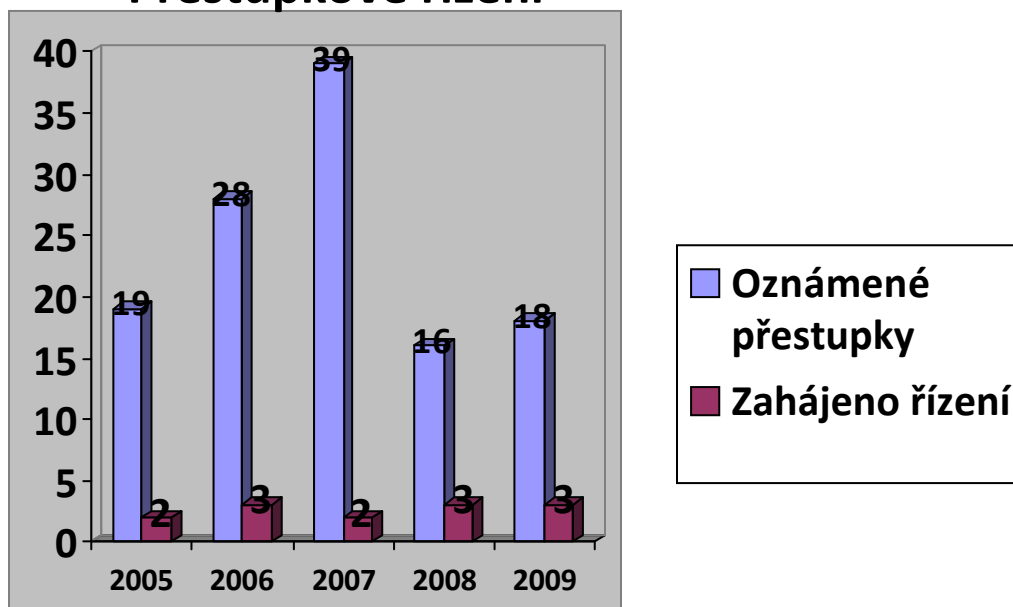
Graf č. 4

Pachatelé domácího násilí

Graf č. 5

Přestupkové řízení

Graf č. 6

9.2 Ověření hypotéz

Hypotéza č. 1:

Ve zkoumaných rodinných vztazích (manželé, bývalí manželé, druh – družka) jsou rozdíly co do podílu fyzického násilí.

Hypotézu č. 1 jsem ověřovala pomocí testu dobré shody chí-kvadrát. Pomocí tohoto statistického testu významnosti jsem ověřovala, zda četnosti, jež jsem získala pomocí obsahové analýzy dat, se významně odlišují od očekávaných četností odpovídajících nulové hypotéze.

Nejdříve jsem stanovila obě hypotézy (nulovou H_0 a alternativní H_A).

H_0 : Ve zkoumaných rodinných vztazích (manželé, bývalí manželé, druh – družka) nejsou rozdíly co do podílu fyzického násilí.

H_A : Ve zkoumaných rodinných vztazích (manželé, bývalí manželé, druh – družka) je podíl fyzického násilí různý.

Údaje zjištěné pomocí metody analýzy dat jsem zaznamenala do následující tabulky:

	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O
<i>Manželé</i>	56	48
<i>Bývalí manželé</i>	12	19
<i>Druh – družka</i>	11	12

Nulovou hypotézu jsem ověřovala pomocí následujícího vzorce:

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

- χ^2 = testové kritérium chí-kvadrát
- P = pozorovaná četnost (zjištěná analýzou dat)
- O = očekávaná četnost

Vypočtená hodnota $\chi^2 = 3,995$. Tato hodnota je ukazatelem rozdílu mezi pozorovanou a očekávanou četností. Dále je třeba vypočítanou hodnotu porovnat s tzv. kritickou hodnotou uvedenou ve statistických tabulkách. K tomuto je třeba určit hladinu významnosti a dále je nutné znát počet stupňů volnosti. V mém případě jsem zvolila hladinu významnosti 0,05. Počet stupňů volnosti je 2. Kritická hodnota je 5,991.

Pokud je vypočítaná hodnota testového kritéria menší než hodnota kritická, je nutné přijmout nulovou hypotézu, což znamená, že mezi jevy není statisticky významný vztah, souvislost nebo rozdíl.

Přijímáme nulovou hypotézu, tedy:

Ve zkoumaných rodinných vztazích (manželé, bývalí manželé, druh – družka) nejsou rozdíly co se týče podílu fyzického násilí.

Hypotéza č. 2:

Existuje souvislost mezi věkem a formou domácího násilí.

Pro ověření hypotézy č. 2 jsem použila test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku. Pomocí tohoto statistického testu významnosti jsem zkoumala, zda existuje závislost mezi dvěma jevy, které byly zjištěny pomocí obsahové analýzy dat.

Nejdříve jsem opět stanovila nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 : Mezi věkem a formou použitého domácího násilí není souvislost.

H_A : Mezi věkem a formou použitého domácího násilí existuje souvislost.

Následně jsem zpracovala kontingenční tabulku (tabulka se dvěma vstupy):

	18 – 30 let	31 – 45 let	46 – 59 let	60 a více let	Σ
<i>Fyzické násilí</i>	13 (11)	21 (16)	6 (10)	1 (4)	41
<i>Ostatní násilí</i>	19 (21)	25 (30)	24 (20)	11 (8)	79
Σ	32	46	30	12	120

Hodnoty v tabulce označují pozorovanou četnost P. Poté jsem vypočítala pro každou hodnotu v kontingenční tabulce četnost očekávanou O. Jedná se o součin marginálních četností

v tabulce, jenž je vydělen celkovou četností. Očekávané četnosti jsou v tabulce označeny čísla v závorkách.

Testové kritérium chí-kvadrát vypočítáme následovně:

Podle vzorce
$$\chi^2 = \frac{(P - O)^2}{O}$$

vypočítáme hodnotu pro každé pole v tabulce a tyto hodnoty sečteme.

Po dosazení hodnot do vzorce dojdeme k závěru, že χ^2 má hodnotu 8,725. Tato hodnota je opět ukazatelem velikosti rozdílu mezi pozorovanou a očekávanou četností. Kritickou hodnotu zjistíme ze statistické tabulky, přičemž hladinu významnosti jsem pro daný příklad zvolila 0,05 a počet stupňů volnosti jsem odvodila ze vzorce $f = (r-1) \cdot (s-1)$, kde r značí počet řádků a s počet sloupců. Počet stupňů volnosti v našem případě je tedy 3. V tabulkách nalezneme kritickou hodnotu testového kritéria 7,815.

Pokud je vypočítaná hodnota testového kritéria větší nebo alespoň rovna kritické hodnotě, odmítáme nulovou hypotézu, což znamená, že mezi jevy je prokázána statisticky významná souvislost.

Nulovou hypotézu odmítáme, tedy:

Mezi věkem a formou použitého domácího násilí existuje souvislost.

Hypotéza č. 3:

Pachatelé s vysokoškolským vzděláním používají jiné násilí než fyzické (verbální napadání, vyhrožování ublížením na zdraví, schválnosti) častěji než pachatel, který není vysokoškolsky vzdělaný.

Pro ověření této hypotézy jsem použila test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Jedná se v podstatě o kontingenční tabulku, přičemž tuto lze použít pouze v případě, kdy porovnávané jevy mohou nabýt pouze dvou alternativních kvalit.

Nejdříve jsem opět vyslovila nulovou a alternativní hypotézu.

H_0 : Pachatelé s vysokoškolským vzděláním i středoškolským vzděláním používají stejně často jiné násilí než fyzické.

H_A : Je statisticky významný rozdíl v četnosti použití jiného násilí než fyzického (verbální napadání, vyhrožování ublížením na zdraví, schválnosti) u pachatelů s vysokoškolským vzděláním a středoškolským vzděláním.

Zjištěná data jsem zapracovala do čtyřpolní tabulky:

	Fyzické násilí	Nefyzické násilí	Σ
VŠ vzdělání	20 (a)	24 (b)	44
SŠ vzdělání	55 (c)	21 (d)	76
Σ	75	45	120

Čtyřpolní tabulka má 1 stupeň volnosti, přičemž hladinu významnosti jsem zvolila 0,01. Nulovou hypotézu jsem pak testovala na základě vzorce

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)}$$

Získanou hodnotu je rovněž třeba srovnat s kritickou hodnotou uvedenou ve statistických tabulkách. Nulovou hypotézu lze odmítnout v případě, že vypočítaná hodnota testového kritéria je vyššího než hodnota kritická (6,635).

V tomto případě je hodnota testového kritéria 8,612, čímž se jedná o vyšší hodnotu než je kritická.

Nulovou hypotézu odmítáme a konstatujeme, že:

Je statisticky významný rozdíl v četnosti použití jiného násilí než fyzického (verbální napadání, vyhrožování ublížením na zdraví, schválnosti) u pachatelů s vysokoškolským vzděláním a středoškolským vzděláním.

Hypotéza č. 4:

Ve vztazích, kde mají partneři shodné nejvyšší dosažené vzdělání, dochází častěji k použití fyzického násilí než ve vzdělanostně nerovných vztazích.

Pro ověření této hypotézy jsem použila jako při testování předchozí hypotézy test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

	Fyzické násilí	Nefyzické násilí	Σ
<i>Stejné vzdělání pachatele a oběti</i>	58 (a)	21 (b)	79
<i>Různé vzdělání pachatele a oběti</i>	17 (c)	24 (d)	41
Σ	75	45	120

Nulová a alternativní hypotéza zní:

H_0 : Ve vzdělanostně nerovných vztazích i ve vztazích, kde mají partneři shodné nejvyšší dosažené vzdělání, dochází stejně často k použití fyzického násilí.

H_A : V počtu případů fyzického násilí mezi partnery se stejným nejvyšším dosaženým vzděláním a ve vzdělanostně nerovných vztazích je statisticky významný rozdíl.

Hladinu významnosti jsem opět jako v předchozím případě zvolila 0,01. Pro testování nulové hypotézy jsem použila již dříve uvedený vzorec

$$\chi^2 = n \cdot \frac{(ad - bc)^2}{(a+b).(a+c).(b+d).(c+d)}$$

Získanou hodnotu 11,759 jsem porovnávala s kritickou hodnotou uvedenou ve statistických tabulkách. Vypočítaná hodnota byla vyšší než kritická, proto odmítáme nulovou hypotézu.

Tedy **nulovou hypotézu odmítáme** a můžeme říci, že:

V počtu případů fyzického násilí mezi partnery se stejným nejvyšším dosaženým vzděláním a ve vzdělanostně nerovných vztazích je statisticky významný rozdíl.

10 Shrnutí zjištěných poznatků

Na základě metody obsahová analýza dat jsem zjistila velké množství informací, z nichž nejdůležitější jsem zachytila do několika grafů. Zkoumala jsem přestupky vykazující znaky domácího násilí, z nichž jsem vybrala pouze ty, které byly spáchány mezi manžely, bývalými manžely nebo ve vztahu druh – družka. Pachatele a oběti, kteří jsou pokrevní příbuzní, jsem postavila mimo svůj výzkum, neboť procento těchto případů je velmi malé. Co se týče druhu zkoumaného protiprávního jednání, respektive formy domácího násilí, byly předmětem mého výzkumu přestupky proti občanskému soužití podle ust. § 49 zákona o přestupcích. Tyto jsem třídila do několika kategorií – drobné ublížení na zdraví (fyzické napadení), schválnost, vyhrožování újmou na zdraví, hrubé jednání (slovní napadání). Přestupky proti majetku dle ust. § 50 zákona o přestupcích jsem do výzkumného šetření nezahrnula, neboť pokud došlo k jejich spáchání, bylo to vždy současně se spácháním přestupku proti občanskému soužití dle ust. § 49 zákona o přestupcích. Z představených výsledků šetření je tedy zřejmé, že pachatelé domácího násilí jsou mnohem častěji muži než ženy, zatímco oběťmi se stávají naopak ve velké většině ženy. Tyto informace však nejsou nijak překvapující, o tomto hovoří bezpočet knih a časopisů. Více zajímavé jsou následující grafy zachycující věk pachatelů. I přesto, že počet pachatelů ve stanovených věkových skupinách se výrazně neliší, dá se říci, že nejméně pachatelů se objevuje ve skupině 60 let a více, zatímco nejvíce ve skupině 30 – 44 let. Další grafy ukazují poměr pachatelů a obětí podle dosaženého vzdělání. Je jistě zajímavé upozornit na skutečnost, že problém domácího násilí nepostihuje pouze „nevysokoškolsky“ vzdělané osoby, ale podstatně se dotýká i vysokoškoláků. Následuje graf zahrnující četnost problémových vztahů rozdělených podle rodinného postavení (manželství, bývalé manželství, druh – družka). Poslední graf nám ukazuje několik údajů z přestupkového řízení. Jedná se o počty oznámených přestupků se znaky domácího násilí za období let 2005 – 2009 a poměr mezi oznámenými přestupky a skutečně projednávanými. Tento nepoměr je opravdu závažný. Z tohoto důvodu jsem provedla s deseti ženami krátké rozhovory, které blíže rozeberu v následující kapitole.

Následně jsem ověřovala v úvodu stanovené hypotézy. Hned v prvním případě jsem byla nucena přijmout nulovou hypotézu a odmítnout alternativní hypotézu. Na základě provedené statistické metody jsem dospěla k závěru, že není statisticky významný rozdíl co do počtu použití fyzického násilí mezi manžely, bývalými manžely a druhem a družkou. Ve všech třech případech dochází tedy ke shodné frekvenci páchaní fyzického násilí.

Druhá hypotéza se na základě ověření testem nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku potvrdila. Je možné konstatovat, že mezi věkem pachatele a druhem použitého domácího násilí existuje souvislost. Věk pachatele ovlivňuje použití jisté formy domácího násilí.

V případě třetí hypotézy jsem opět nulovou hypotézu odmítla a potvrdila hypotézu alternativní. Lze říci, že je statisticky významný rozdíl v četnosti použití jiného násilí než fyzického (verbální napadání, vyhrožování ublížením na zdraví, schválnosti) u pachatelů s vysokoškolským vzděláním a středoškolským vzděláním.

Poslední čtvrtá hypotéza se rovněž potvrdila, kdy na základě použití testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku jsem zjistila, že mezi vztahy, kde mají partneři shodné nejvyšší dosažené vzdělání, a mezi vzdělanostně nerovnými vztahy existuje v případě páchaní fyzického násilí statisticky významný rozdíl.

Hypotézy jsem formulovala na základě prostudované literatury, přičemž středem mého zájmu bylo zjistit, zda existuje souvislost mezi věkem a vzděláním pachatele a typem násilí, které používá vůči oběti.

11 Rozhovory s oběťmi domácího násilí

Výzkum, jež je podrobně popsán v předchozích kapitolách, byl zaměřen na zjišťování souvislostí mezi věkem a vzděláním pachatelů a druhem užitého domácího násilí. Rovněž se zabýval souvislostí mezi věkem a vzděláním obětí a typem násilí, jež bylo vůči nim užit. Cílem této kapitoly je porovnávané kategorie doplnit o poznatky týkající se přestupkového řízení. Informace jsem získala provedením několika rozhovorů s ženami, které se staly oběťmi domácího násilí, které bylo řešeno nebo mohlo být řešeno na úrovni přestupkového řízení. Jedná se tedy o oběti méně závažného jednání, jež však nelze přehlížet nebo zlehčovat, neboť přestupky páchané v souvislosti s tímto jevem jsou často předzvěstí, že se může v budoucnu stát něco horšího.

11.1 Příprava rozhovoru

Zatímco v první části výzkumu byla použita kvantitativní metoda obsahová analýza textu, jež umožňuje empirické zkoumání, v této části budu pracovat s kvalitativní metodou. Jedná se o polostrukturované interview. Při rozhovorech jsem postupovala podle předem připravených okruhů otázek. Pokud to však vyžadovaly momentální okolnosti, otázky byly upraveny nebo pozměněno jejich pořadí.

V rozhovoru byly na úvod zařazeny otázky zjišťující typ vztahu mezi pachatelem a obětí, jeho délku a přítomnost dětí v domácnosti. Další dotazy směřovaly k původu či příčině násilí ve vztahu, tedy kdy, jakým způsobem a z jakého důvodu k domácímu násilí ve vztahu došlo. Další otázka měla za úkol zjistit, jaké časové období uplynulo mezi prvním a následujícím útokem a zda byl tento intenzivnější. Závěrečná část otázek se pak týkala posledního napadení, jeho ohlášení na policii a samotného přestupkového řízení.

Otázky, na něž jsem se postupně dotazovala, zněly:

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?
2. Jak dlouho trvá Váš vztah?
3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?
4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?
5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

6. Co bylo příčinou?
7. V čem toto napadení spočívalo?
8. Hlásila jste toto napadení někde?
9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?
10. Byl tento útok intenzivnější?
11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?
12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?
13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii, příp. přestupkové komisi?
14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?
15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu? (Podle odpovědí respondentek došlo k dalšímu dotazování v souvislosti s účelností přestupkového řízení)

Rozhovor byl proveden s deseti ženami – oběťmi domácího násilí na úrovni přestupkového řízení. Respondentky byly obeslány k vyjádření se k oznámenému přestupku, což je standardní postup před zahájením správního řízení, a v rámci tohoto úkonu byly požádány o účast na výzkumu týkajícím se možnosti zlepšení přestupkového řízení v případě projednávání přestupků proti občanskému soužití mezi osobami blízkými. O provedení rozhovoru bylo postupně požádáno 18 žen. Každá z nich měla možnost si účast na výzkumu promyslet a ve smluvenou dobu, zhruba po 14 dnech, se za mnou k provedení rozhovoru dostavit. S rozhovorem nakonec souhlasilo 10 osob.

11.2 Průběh rozhovorů

Oběti byly nejprve seznámeny se základními informacemi týkajícími se předmětu rozhovoru a způsobu jeho provedení. Byly ubezpečeny, že rozhovor je anonymní a slouží pouze pro provedení výzkumného šetření v rámci diplomové práce. Rovněž jim bylo sděleno, že pokud jim bude dotazování nepříjemné, mají právo na dotaz neodpovídat, případně rozhovor ukončit. Poslední úkon před započítáním dotazování spočíval v souhlasu s provedením rozhovoru.

Po udělení tohoto souhlasu, bylo započato s dotazováním. Po položení dotazu měla každá z respondentek možnost se k věci vyjádřit v jakémkoliv rozsahu. V průběhu vyjádření dotazované jsem si hlavní body zapisovala na připravený arch papíru, na němž jsem měla předtištěné dotazy. Po skončení odpovědi, pokud byla obsahově náročnější, jsem společně s respondentkou a na základě jejího souhlasu tuto zjednodušila do podoby, jež obsahovala pouze důležité údaje odpovídající na konkrétní problém. Zvukový záznam jsem nepoživovala, neboť s tímto souhlasily pouze dvě z dotazovaných.

Rozhovor byl pro oběti méně zatěžující, neboť měl stanovenou strukturu. Jeho účelem bylo získat pouze základní a podstatné informace k připraveným otázkám, nikoliv zjišťovat podrobnosti ohledně způsobu napadání nebo pocitů oběti, což jsou velmi choulostivá témata. Respondentkám bylo sděleno, že mohou odpovídat stručně, pokud se nechtějí k problému vyjadřovat do hloubky. Např. u otázky „V čem spočívalo první napadení?“ byla dostačující odpověď např. fyzický útok. Oběti tedy mohly odpovědět jedním slovem, popř. jednou větou. Zdůvodňující odpověď byla vyžadována pouze u posledních dvou otázek, které zkoumaly, z jakého důvodu oběť nestojí o projednání přestupku před správním orgánem. Tato otázka byla stěžejní a hlavním motivem k provedení rozhovorů.

Informace byly zpracovávány již v průběhu rozhovoru, jak je již výše zmíněno. Po souhlasu dotazované se zněním odpovědi, bylo přistoupeno k položení otázky následující.

11.3 Data získaná rozhovory

Na tomto místě postupně rozeberu odpovědi všech respondentek na jednotlivé dotazy. Zkoumané osoby jsem z důvodu anonymity nazvala „Paní A.“ až „Paní J.“ podle toho, jak s nimi byly postupně rozhovory provedeny.

Paní A. (35 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Manželé.

2. Jak dlouho trvá Váš vztah?

15 let.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Ano, máme čtrnáctiletou dceru a desetiletého syna.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Naštěstí ne, manžel mě napadá pouze v noci, když děti spí. Ale možná je to někdy vzbudilo, nevím.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Po narození syna.

6. Co bylo příčinou?

Nevím, manžel tvrdí, že jsem neschopná, jen se starám o děti a jeho vynechávám. To ale není pravda. Jenže s dětmi je spousta starostí, musela jsem se věnovat i jim.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Pouze slovní útoky, že se málo věnuju rodině.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne, o nic tehdy nešlo.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Už si to přesně nepamatuju, ale nebyla to žádná tragédie.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Opět jen slovní napadání.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Jen kamarádce, zatím o nic nešlo, až poslední dva útoky byly horší, padla i facka.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Já.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

Manžel sliboval, že se polepší, ať to nikde nehlásím.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nechci podat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Myslím si, že se manžel konečně zamyslí, když už se to dostalo i na policii. Ještě to nechám tak, aby nebylo ještě hůř.

Paní B. (26 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Žili jsme jako druh a družka.

2. Jak dlouho trvá Váš vztah?

Čtyři roky.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Ne.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Ne.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Asi po roce – to jsem se k němu nastěhovala.

6. Co bylo příčinou?

Byl velmi žárlivý, nemohla jsem se skoro s nikým bavit, ani s kamarádkami.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Psychické vydírání a slovní útoky.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne. Bylo mi to trapné.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Pak už se opakovalo celkem pravidelně.

10. Byl tento útok intenzivnější?

To již nevím, ale naposledy mě napadl i fyzicky.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Jen kamarádkám.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Lékař.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

Ne, byl ještě více agresivnější, a to mě donutilo od něj odejít.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nebudu chtít podat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Nechci podávat návrh, jsem ráda, že už ho nemusím nikdy vidět.

Paní C. (38 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Zatím manželé, ale už jsem podala žádost o rozvod.

2. Jak dlouho trvá Váš vztah?

16 let.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Ano, dvě, dcera má 13 let a syn 8 let.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Bohužel ano.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Asi před pěti lety, měla jsem zdravotní problémy a hodně jsem ztloustla.

6. Co bylo příčinou?

Moje změna postavy. Nedokázal se smířit s tím, že už nevypadám jako dřív.

7. V čem toto napadení spočívalo?

No, nejdříve jen v urážení.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne, slíbila jsem mu, že se budu snažit a zkusím zhubnout.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Poté už se útoky opakovaly pravidelně.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Myslím, že ano.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Mamince.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Já sama.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

No, asi byl v šoku, že jsem se odhodlala k tomu, abych to ohlásila. Ale vůbec se to nezlepšilo.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Chci podat návrh, protože doufám, že bude úředně potvrzeno, že jeho chování není správné.

Paní D. (32 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Manželé.

2. Jak dlouho trvá Váš vztah?

Čtyři roky, z toho dva jsme manželé.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Nemáme.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Ne.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Asi před rokem.

6. Co bylo příčinou?

Moje neplodnost. Když mi lékaři oznámili, že nemůžu mít dítě přirozenou cestou, začali u nás problémy. Bohužel se nedaří ani umělé oplodnění. Manžel mě začal osočovat, že jsem o svém problému věděla již před svatbou, ale zatajila jsem to před ním.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Jeho chování se postupně zhoršovalo, asi byl z toho hodně nervózní, protože jsme si miminko oba přáli. Napadal mě slovně. Fyzicky nikdy.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne, až nyní.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Manžel postupně o mě ztrácel zájem a dával mi najevo dost hrubým způsobem, že jsem „divná“.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Ano, ale vždy se jednalo jen o slovní napadání.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Ani ne, před okolím vypadáme spořádaně.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Já jsem to přišla nahlásit přímo na úřad.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno?

Zatím o tom neví, že jsem to byla nahlásit.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nebudu podávat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Nechci, aby se to řešilo veřejně. Ohlásila jsem to jen, aby to bylo někde zaevidované, jak se manžel ke mně chová.

Paní E. (61 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Žijeme jako druh a družka.

2. Jak dlouho Váš vztah trvá?

Jsmo spolu 17 let. Druhl je o osm let mladší.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Ne. Společné děti nemáme.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Ne.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Před sedmi lety.

6. Co byla příčina?

Nevím, asi je to tím věkovým rozdílem. Zpočátku nám nevadil, ale asi zhruba po mé padesátce mi druh začal dávat hodně najevo, že mu vadí, že vypadám o hodně starší než on.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Urážel mě, že už jsem stará a k ničemu.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Nehlásila.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Napadá mě celkem pravidelně.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Nemyslím si. Šlo pořád o urážky, ale s věkem jich přibývalo.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Sice mě to velmi ponižuje, ale nevidím důvod to někde řešit. Jen kamarádka o tom ví. A ta to i oznámila.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Moje kamarádka to ohlásila na úřadě.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno?

Ne, nepozoruju zlepšení.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nechci podávat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Nechtěla jsem to nikde řešit, ale kamarádka to oznámila, protože jí vadilo, že se trápím.

Paní F. (41 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Před měsícem jsme se s manželem rozvedli.

2. Jak dlouho trvá Váš vztah?

21 let jsme byli manželé.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Nemáme.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Ne.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Před deseti lety.

6. Co byla příčina?

Manžel měl pocit, že jsem jeho majetek.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Jen tak mě uhodil, aniž by mi k tomu dal vysvětlení.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Bylo to na denním pořádku.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Bylo to stejné.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Ne, styděla jsem se, že máme takové problémy.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Můj lékař.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

Manželovi je to úplně jedno, říkal, že si můžu hlásit, co chci, že mi stejně nikdo neuvěří.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nepodám návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Stejně mi nikdo neuvěří, byli jsme tam jen my dva. A já opravdu nemám na to, abych vyhazovala peníze za něco, co je předem prohrané.

Paní G. (52 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Manželé.

2. Jak dlouho Váš vztah trvá?

Od svých dvaceti let – 32 let.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Ne, již jsou odrostené.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Někdy ano, někdy ne.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

To už je dávno.

6. Co byla příčina?

Nevím, když něco neudělám podle manželových představ, je to špatně.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Nadává mi, nedává mi peníze, když si nezasloužím, fyzicky mě napadá.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne, nechci to nikde hlásit. Dcera to oznámila a nevím, jestli to nebude ještě horší.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

To už je dávno.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Napadá mě podle mého chování, jak on říká. Musím se chovat, jak chce on.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Asi o tom ví více známých, ale já nechci, aby to někdo řešil.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Dcera, protože byla přítomna mému napadení. Já bych to neohlašovala.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno?

Ne, ale neoznámila jsem to já, tak to bohužel odnesla dcera. Tu taky napadá. Ale ona našťástí s námi už nebydlí.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

V žádném případě to nechci řešit. Bojím se.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Jak jsem řekla, bojím se ho.

Paní H. (29 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Žijeme jako druh a družka.

2. Jak dlouho vztah trvá?

Asi tři roky.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Mám dceru z bývalého manželství.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Bohužel ano.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Hned v začátku, ale brala jsem to tak, že je špatný z předchozího vztahu.

6. Co byla příčina?

Nevím, můj druh má často konflikty i jinde.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Uhodil mě, dal mi facku.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

Je to opakované.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Opět mě uhodil.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Ani ne. Když vidím, že je druh v afektu, tak odejdu raději k rodičům.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Já, protože jsem měla strach. Nemohla jsem tehdy jít k rodičům.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

Omluvil se mi a vyříkali jsme si to. Snad už bude líp.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nechci podávat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Už jsme v pohodě. Jsem ráda, že někoho mám. Když je nejhuř, tak mám rodiče.

Paní I. (42 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Jsme bývalí manželé, ale bydlíme spolu.

2. Jak dlouho Váš vztah trvá?

19 let.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Ano, dcera má 17 a syn 13 let.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Ne.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

Před třemi lety, když jsem zjistila, že je mi manžel nevěrný.

6. Co byla příčina?

Jak už jsem řekla, příčinou byla jeho nevěra, snažila jsem se to s ním řešit, vysvětlit mu, že by neměl rozbíjet rodinu, ale on mě začal fyzicky napadat. Neodešla jsem od něj, protože jsem nechtěla rozbít rodinu.

7. V čem toto napadení spočívalo?

Když jsem mu vytykala jeho chování, fyzicky mě napadl.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Tehdy ne.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

To už nevím, ale třeba když se vrátil od přítelkyně a já jsem mu nenachystala večeři, tak to bylo špatně a uhodil mě.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Bylo to pořád stejné. Nakonec jsem ale požádala o rozvod. Ted' už jsme rozvedení, ale pořád nemáme vyřešenou bytovou otázku, tak bydlíme spolu.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Svěřuju se kamarádkám.

12. Kdo ohlásil Vaše poslední napadení?

Já jsem volala policii.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

Ne, manžel byl ještě víc rozzuřený, že jsem policii volala. Jenže já jsem měla tehdy opravdu strach, protože manžel byl hodně opilý, a to dřív nebyval.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nebudu podávat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Už nechci další konflikty, nechci se někde veřejně svěřovat. Potřebuji co nejdřív vyřešit bydlení, abych se mohla od něj odstěhovat.

Paní J. (55 let)

1. V jakém vztahu jste s pachatelem?

Jsme manželé.

2. Jak dlouho?

Bezmála třicet let.

3. Žijí s Vámi v domácnosti nezletilé děti?

Nemám, dcery už jsou dospělé.

4. Jsou děti přítomny Vašemu napadání?

Dříve, když ještě bydlely s náma, tak ano.

5. Kdy došlo k prvnímu napadení?

No, nebylo to dlouho po svatbě.

6. Co bylo příčinou?

Myslím si, že v tom roli hrál hlavně alkohol.

7. V čem to spočívalo?

Slovně mě napadal a urážel bezdůvodně.

8. Hlásila jste toto napadení někde?

Ne.

9. Za jakou dobu došlo k dalšímu útoku?

To nevím, ale téměř vždy, když měl vypito.

10. Byl tento útok intenzivnější?

Někdy ano, někdy ne, ale nikdy mě nenapadl fyzicky.

11. Zkoušela jste se již někomu svěřit, popř. komu?

Ne, nechtěla jsem tím nikoho zatěžovat. Akorát děti o tom ví.

12. Kdo ohlásil napadení policii?

Starší dcera, protože jsem jí po incidentu volala.

13. Zlepšilo se chování pachatele poté, co bylo oznámeno policii?

Ne, s ním už asi nikdo nehne. Ale jde jen o slovní napadání.

14. Pokud budete chtít podat návrh na projednání přestupku, co od přestupkového řízení očekáváte?

Nechci podat návrh.

15. Pokud nebudete chtít podat návrh na projednání přestupku, z jakého důvodu?

Myslím, že komise stejně nic nevyřeší. A ani nemám žádné svědky.

11.4 Vyhodnocení dat

Po provedení posledního rozhovoru jsem začala data třídit a analyzovat. Ke každé vyslovené otázce jsem přiřadila jednotlivé odpovědi všech dotázaných. Nejzajímavější poznatky se pokusím shrnout v této podkapitole.

Rozhovory byly vedeny ve všech případech se ženami – oběťmi domácího násilí, jejichž věkové rozmezí je od 26 let do 61 let. Tyto ženy byly v polovině případů s pachatelem ve vztahu manželském, přičemž v jednom z nich již byla podána žádost o rozvod. Ve dvou případech se jednalo o bývalé manžele a ve třech o vztah druh – družka.

Další otázky přinesly odpověď na přítomnost dětí v domácnosti, popř. přímo u incidentu. Nezletilé děti se objevily ve čtyřech případech, přičemž ve dvou případech byly přímo přítomny napadání oběti.

Odpovědi na otázku pod č. 5 – „Kdy došlo k prvnímu napadení?“ – byly zajímavé. Zjištěné údaje lze rozdělit do dvou kategorií. V jedné skupině se začalo domácí násilí objevovat již v období do jednoho roku od počátku vztahu, ve druhé skupině došlo ke zhoršení vztahů v rodině až zhruba po deseti letech. Z odpovědí lze vyčíst, že ve druhé skupině byla příčinou určitá změna související s obětí, např. zdravotní handicap partnerky nebo narození dítěte, které muž považuje za ženskou záležitost.

Příčiny domácího násilí ve sledovaných vztazích jsou však různorodé. Od zdravotních problémů, přes alkohol až k žárlivosti. Je však nepochybné, že žárlivost a majetnické sklony pachatele spolu úzce souvisí.

Další dotaz směřoval ke zjištění, zda se jedná o slovní nebo o fyzické útoky. V našem případě převládá napadání slovní (urážení, vyhrožování a psychické vydírání). Je to ale především z důvodu, že se jedná o méně závažná jednání pachatelů, neboť sledované osoby se dopustili „pouze“ přestupků.

Co se týče následujících útoků, intenzita je buď stejná nebo se stupňuje. Stupňování intenzity násilí je jedním ze základních znaků domácího násilí.

Na dotaz, zda se oběti již někomu svěřily, odpověděly většinou kladně, ale ani v jednom případě nešlo o pomoc odbornou, např. v různých poradnách či intervenčních centrech.

Poslední okruh otázek se týkal přestupkového řízení. Jednalo se o dotaz, zda oběť souhlasí alespoň s pomocí ve formě projednání spáchaného přestupku přestupkovým orgánem. V devíti případech bylo odpovězeno, že nesouhlasí s projednáním přestupku a návrh podávat nechce. Důvody byly různé. Jedna z dotazovaných odpověděla, že se už nechce se svým dnes již bývalým druhem setkat, další tvrdí, že nechtějí nic řešit, jelikož to stejně nemá cenu, dle jejich názoru se chování partnera stejně nezlepší. Některé z dotazovaných si dokonce myslí, že by se situace mohla po projednání před přestupkovou komisí ještě zhoršit. V několika případech hrál velkou roli stud obětí jejich soukromou věc řešit před veřejností. Padl i názor, že pokud se nebude problém řešit veřejně, je ještě alespoň malá naděje, že se situace v domácnosti zlepší. I přesto, že všechny dotazované byly poučeny o tom, že v případě neprokázání viny budou muset uhradit náklady řízení ony samy (jako navrhovatelky), pouze jedna z respondentek uvedla, že důvodem nepodání návrhu na projednání přestupku je finanční stránka.

Závěrem lze říci, že ač je policie k většině případů přivolána přímo obětí, přestupkové řízení nakonec neproběhne. Oběť má na zvážení, zda chce věc dále řešit či nikoliv, zákonem stanovenou tříměsíční lhůtu a většinou se v tomto období rozhodne věc dále neřešit. Důvody pro toto rozhodnutí, jež jsou skutečně pro každý případ individuální, jsou popsány výše.

ZÁVĚR

Již samotný název diplomové práce „Pachatelé a oběti přestupků vykazujících znaky domácího násilí“ může být pro někoho lákavým tématem, jiného však může odradit dříve než se do této práce vůbec začte. Pro oba extrémní může být důvodem fakt, že tento fenomén je v poslední době čím dál více medializován. Proč číst ještě další práci, která mi jistě nepřinese nic nového? Ale opravdu již nejsou žádná neodhalená tajemství v souvislosti s tímto jevem? Osobně se přikláním k názoru, že ač je již sepsáno nespočetně mnoho knih nebo novinových článků pojednávajících o domácím násilí, spousta věcí dosud není objasněna. Důvodem je intimita prostředí, která je typická pro tento jev. I přes výrazný posun v právních otázkách tohoto problému, jež se snaží hlavně o zlepšení postavení oběti, stále se objevují jedinci, kteří jsou přesvědčeni, že domácí násilí je „domácí“ z důvodu, že má zůstat za zdmi domácnosti. A bohužel myslí si to i ti, kterých se to dotýká nejvíce – oběti domácího násilí.

Práce zahrnuje nejen obecné teoretické poznatky, ale v rámci praktické části představuje výzkum, jež může rozluštit některé nezodpovězené otázky. Samozřejmě je nutné vzít úvahu, na jakém výzkumném vzorku šetření probíhalo. Ale i tak mohou výsledky posloužit pro přibližnou představu o zkoumaných problémech.

V teoretické části se práce zabývá základními pojmy, definicí domácího násilí, znaky, druhy a dalšími pojmy souvisejícími s tímto jevem. Další velkou kapitolu tvoří poznatky o obětech a pachatelích domácího násilí. Právní úprava jak z hlediska občanského nebo trestního práva, tak především v rámci přestupkového řízení je dalším významnou kapitolou této práce. Závěrečná kapitola teoretické části pojednává o krizové intervenci.

Praktická část je postavena na provedení kvantitativního výzkumu pomocí metody obsahová analýza dat. Snahou této práce je odhalení všeobecně méně známých a málo prozkoumaných skutečností týkajících se tohoto společenského problému. V rámci praktické části byly ověřovány čtyři hypotézy, přičemž tři z nich byly potvrzeny a pouze jedna musela být odmítnuta. Bylo zjištěno, že mezi věkem a vzděláním pachatele a formou užitého domácího násilí je souvislost. Výzkumný problém, který zněl: *Jaký je vztah mezi věkem, vzděláním a rodinným postavením pachatele a formou domácího násilí?*, se tázal, zda existuje mezi těmito proměnnými vztah. Odpověď zní ano, přičemž lze konstatovat, že výzkumný problém byl stanoven vhodně a pomocí hypotéz byly ověřeny souvislosti a vztahy mezi jednotlivými jevy.

Praktická část je navíc doplněna poznatky z provedených rozhovorů, jež měly odhalit především odpověď na otázku, proč je jen velmi mizivé procento z oznámených případů domácího násilí skutečně projednáváno. Souhlas potřebný k zahájení řízení ve většině případů chybí, jak nám ukazuje graf na str. 39. Je však otázkou, co je hlavním důvodem nesouhlasu s projednáváním těchto přestupků. Před započtím rozhovorů jsem se domnívala, že problém je s otázkou náhrady nákladů řízení, které musí v případě neprokázání viny pachateli oběť uhradit. Z rozhovorů vyplynulo, že povinnost nahradit náklady řízení sice hraje určitou roli, důvody jsou však rozličné. Často je to i nabytí pocitu zbytečnosti tohoto jednání, které nevede ke zlepšení situace ve vztahu.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda existuje souvislost mezi účastníky tohoto protiprávního jednání a jejich vzděláním či věkem a dále se zamyslet nad účelností přestupkového řízení. Oba tyto stěžejní problémy jsou postupně v průběhu praktické části rozebrány a zhodnoceny.

Závěry z výzkumného šetření vnesly světlo nejen do mých neobjasněných myšlenek, ale snad přinesly odpověď i dalším čtenářům, kteří si kladli podobné otázky jako já.

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

Knižní publikace:

1. BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
2. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině. Jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adoptce*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2008. 239 s. ISBN 978-80-249-1027-7.
3. CONWAY, H. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Albatros nakladatelství, a. s., 2007. 158 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
4. ČERNÝ, J., HORZINKOVÁ, E., KUČEROVÁ, H. *Přestupkové řízení. Příručka pro praxi přestupkových orgánů obcí, krajských úřadů a dalších správních orgánů*. 9. vyd. Praha: Linde, a. s., 2006. 696 s. ISBN 80-7201-623-7.
5. ČERVENÝ, Z., ŠLAUF., V. *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 14. vyd. Praha: Linde, a. s., 2007. 495 s. ISBN 978-80-7201-651-8.
6. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky. Domácí násilí, stalking, predikce násilí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
7. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. Sociální práce s oběťmi násilí v rodině. In MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2005. S 227-249. ISBN 80-7367-002-X.
8. ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů. Příručka pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.
9. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
10. GJURIČOVÁ, Š., KUBIČKA, J. *Rodinná terapie. Systemické a narativní přístupy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. 288 s. ISBN 978-80-247-2390-7.
11. HORZINKOVÁ, E., ČECHMÁNEK, B. *Přestupky a správní trestání*. 4. vyd. Praha: EUROUNION Praha, s. r. o., 2008. 311 s. ISBN 978-80-7317-069-1.
12. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 896 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
13. LOVAŠ, L. Agrese. In VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. (eds.) *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. S 267-284. ISBN 978-80-247-1428-8.

14. LUCKÁ, Y., KOBRLE, L. Problematika týraných a zneužívaných lidí. In VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2002. S 458-474. ISBN 80-7178-696-9.
15. MACH, J., ŠMOLKA, P. *Když vás trápí někdo blízký. Partnerské a rodinné vztahy a jejich krize*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 1999. 176 s. ISBN 80-7178-337-4.
16. NAZARE-AGA, I. *Láska a manipulace*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2003. 152 s. ISBN 80-7178-682-9.
17. OŠANCOVÁ, R. Specifika krizové intervence u domácího násilí. In VODÁČKOVÁ, D. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 2002. S 475-481. ISBN 80-7178-696-9.
18. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. 128 s. ISBN 978-80-247-2054-8.
19. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, o. p. s., 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.
20. VYKOPALOVÁ, H. *Krize a psychosociální pomoc*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. 84 s. ISBN 978-80-7318-621-0.

Internetové zdroje:

21. HRDÁ, L. *Oběti domácího násilí* [online]. Rodina, c2007 [cit. 2009-04-14]. Dostupné z www: <<http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>>.
22. *Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím* [online]. Poradnazlin [cit. 2010-02-04]. Dostupný z www: <<http://www.poradnazlin.cz/ic/index.htm>>.
23. NEDVĚDOVÁ, M. *Nebezpečné pronásledování s otázkami* [online]. Halonoviny, c2010 [cit. 2010-02-02]. Dostupné z www: <<http://www.halonoviny.cz/index.php?id=90324>>.
24. POTMĚŠIL, J. *Domácí násilí v přestupkovém řízení* [online]. Domacinasili, 2007, 2008 [cit. 2009-06-14]. Dostupné z www: <http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Domaci_nasili_v_prestupkovem_rizeni_final_pro_www.doc>.

Zákony:

25. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 6 Tdo 548/2008 ze dne 28.05.2008.
26. Vyhláška Ministerstva vnitra č. 231/1996 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů řízení o přestupcích, ve znění vyhlášky č. 340/2003 Sb.
27. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

28. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů.

29. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Miklíková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Bronislava Štěpánková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Pachatelé a oběti přestupků vykazujících znaky domácího násilí – výzkumné šetření v holešovském regionu
Název v angličtině:	Offenders and victims of offences which have characters of domestic violence – investigative research in Holešov region
Anotace práce:	Diplomová práce pojednává o obětech a pachatelích přestupků, jež vykazují znaky domácího násilí. Hlavním cílem práce je zjistit, zda existuje vztah mezi věkem, vzděláním a rodinným postavením pachatele a formou domácího násilí. Teoretická část práce představuje základní pojmy související s domácím násilím, předkládá poznatky o obětech a pachatelích domácího násilí a dále se zabývá právní úpravou postihu domácího násilí, především v rámci přestupkového řízení. V praktické části vymezuje výzkumný problém a předkládá výsledky výzkumu zjištěné na základě výzkumných metod.
Klíčová slova:	domácí násilí, pachatel domácího násilí, oběť domácího násilí, přestupkové řízení, přestupek proti občanskému soužití, osoby blízké
Anotace v angličtině:	This diploma thesis is about victims and offenders of offences, which have characters of domestic violence. The main aim is to find out whether there has been connection between age, education and family position of offender and form of domestic violence. The theory part introduces definition of main concepts, describes victims and offenders of domestic violence and deals with possible sanction of domestic violence in terms of law, especially in process of offences. The analytical section describes experimental problem and presents findings of research which have been taken on the basis of research methods.
Klíčová slova v angličtině:	domestic violence, offender of domestic violence, victim of domestic violence, process of offences, offence against civil co-existence, members of the family
Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	69 s.
Jazyk práce:	český